

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

FİNANS VE BANKACILIK ANABİLİM DALI

**YURTDIŞI ORTAKLIĞI OLAN İŞLETMELERDE
KONSOLİDASYON VE ÖRNEK UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UMUT KOTURMAN

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ SEDA YAVUZASLAN SÖYLEMEZ

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FİNANS VE BANKACILIK ANABİLİM DALI

**YURTDIŞI ORTAKLIĞI OLAN İŞLETMELERDE KONSOLİDASYON
VE ÖRNEK UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UMUT KOTURMAN

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ SEDA YAVUZASLAN SÖYLEMEZ

ÇANAKKALE – 2024

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Umut KOTURMAN

31/01/2024

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Seda YAVUZASLAN SÖYLEMEZ'e, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen sevgili eşime, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.”

Umut KOTURMAN
Çanakkale, Ocak 2024

ÖZET

YURTDIŞI ORTAKLIĞI OLAN İŞLETMELERDE KONSOLİDASYON VE ÖRNEK UYGULAMA

Umut KOTURMAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seda YAVUZASLAN SÖYLEMEZ

31/01/2024, 78

Günümüzde, küreselleşmiş iş dünyasında şirketler, uluslararası pazarlarda da faaliyet göstererek uluslararası ortaklıklar kurmaktadır. Bu tür ortaklıklar, şirketlerin uluslararası faaliyetlerini genişletmelerine olanak tanır ve genellikle farklı hukuki yapıya sahip olan firmaları bir araya getirir. Ana ortaklığın, kendi ülke sınırları dışında faaliyet gösteren şirket ya da şirketler ile ortaklık kurmaları durumunda, bu şirketlerin finansal tablolarının, ana ortaklığın finansal tablolarının altında birleştirilmeleri gerekir. Bu tezde, farklı bir iştiraki ya da bağlı ortaklığı olmayan bir şirketin yurtdışında faaliyet gösteren bir işletmeyi bünyesine katma süreci incelenmektedir. Süreç içerisinde bünyesine katma yöntemleri ve oluşturulması gereken mali tablolar uluslararası standartlar (TFRS 3, TFRS 10, TFRS 11, TFRS 12, TMS 21) KGK ve SPK gibi kurumlarının da açıklamaları çerçevesinde açıklanmıştır. Konuya ilişkin hazırlanmış enerji şirketlerine ait senaryo çerçevesinde konsolide finansal tablo süreci açıklanmış ve konsolide finansal tablolar hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konsolidasyon, Finansal Tablolar, Konsolidasyon İlkeleri, Grup Şirketler

ABSTRACT

CONSOLIDATION AND EXAMPLE PRACTICE IN BUSINESSES WITH FOREIGN PARTNERSHIPS

Umut KOTURMAN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Finance and Banking Science

Asst. Prof. Dr. Seda YAVUZASLAN SÖYLEMEZ

31/01/2024, 78

In today's globalized business world, companies operate in international markets and enter into international partnerships. Such partnerships allow companies to expand their international activities and often bring together companies with different legal structures. If the parent company enters into a partnership with one or more companies that operate outside the borders of its own country, the financial statements of these companies must be combined under the financial statements of the parent company. This thesis examines the process of the takeover of a company operating abroad by a company that has no other subsidiary or branch. The formation methods and the financial statements that must be prepared during the process are explained in the context of international standards (IFRS 3, IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12 and IAS 21) and the statements of institutions such as the Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority (POA) and the Capital Markets Board (CMB). The process of preparing consolidated financial statements was explained and the preparation of consolidated financial statements in the context of the scenario of energy companies created on this topic.

Keywords: Consolidation, Financial Statements, Consolidation Principles, Group Companies

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ETİK BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU KAVRAMI VE GELİŞİM SÜRECİ

4

2.1. Konsolidasyon Kavramı ve Gelişim Süreci.....	5
2.2. Konsolidasyonla İlgili Temel Kavramlar	7
2.2.1. Ana Ortaklık.....	7
2.2.2. Bağlı Ortaklık.....	7
2.2.3. İştirak.....	8
2.2.4. Şerefiye.....	8
2.2.5. İş Ortaklıkları.....	9
2.2.6. Kontrol Gücü.....	10
2.2.7. Azınlık Payı.....	11
2.2.8. İktisap.....	12
2.2.9. Eliminasyon.....	13
2.2.10. Holding.....	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
FİNANSAL TABLOLARDA KONSOLİDASYON

16

3.1. Finansal Tablolara İlişkin Temel Açıklamalar.....	18
3.1.1. Tahakkuk Esası.....	19
3.1.2. İşletmenin Sürekliliği.....	19
3.1.3. Anlaşılabilirlik.....	19
3.1.4. İhtiyaca Uygunluk.....	20
3.1.5. Güvenilirlik.....	20
3.1.6. Karşılaştırılabilirlik.....	20
3.2. Konsolidasyonların Amaçları.....	21
3.3. Konsolidasyon Yöntemleri.....	23
3.3.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi.....	24
3.3.2. Özkaynak Yöntemi.....	29
3.3.3. Oransal Konsolidasyon Yöntemi.....	31
3.4. Konsolidasyon ile İlgili Standartlar.....	32
3.4.1. İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı (TFRS 3).....	32
3.4.2. Konsolide Finansal Tablolar Standardı (TFRS 10)	34
3.4.3. Müşterek Anlaşmalar (TFRS 11)	37
3.4.4. Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar (TFRS12).....	39
3.4.5. Kur Değişiminin Etkileri (TMS 21)	40
3.4.6. İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar (TMS 28).....	42
3.4.7. Türk Ticaret Kanunu'nda Konsolidasyon.....	43
3.4.8. Sermaye Piyasası Kurulu.....	44
3.4.9. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.....	44
3.4.10. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu.....	45
3.4.11. Türkiye Muhasebe Standartları.....	45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

47

GRUP ŞİRKETLERİN KONSOLİDASYONUNDA MALİ TABLOLAR

4.1. Gruba Yeni Katılan İşletmelerin Muhasebeleştirilme Süreci.....	49
4.1.1. Grup İçi İşlemlerin Belirlenmesi.....	50
4.1.2. Varlık ve Yükümlülüklerin Değerlendirilmesi.....	50
4.1.3. Finansal Tabloların Düzenlenmesi.....	50
4.1.4. Konsolidasyon Çalışmaları.....	51

4.1.5.	Dipnot Açıklamaları ve Raporlama.....	51
4.1.6.	Denetim ve İç Kontrol İncelemesi.....	51
4.2.	Devralınan İşletmenin Değerlemesi.....	51
4.3.	Şerefiyenin Mali Tablolara Aktarımı.....	53
4.4.	Şerefiyenin Değer Değişikliği.....	54
4.5.	Fonksiyonel ve Raporlama Para Birimi.....	55

BEŞİNCİ BÖLÜM	57
ÖRNEK UYGULAMA	

ALTINCI BÖLÜM	69
SONUÇ	

KAYNAKÇA	74
----------------	----

SİMGELER VE KISALTMALAR

TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standardı
KGK	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
IASC	International Accounting Standards Committee
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TMS	Türkiye Muhasebe Standardı
GUD	Gerçeğe Uygun Değer
TL	Türk Lirası

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Ana Ortaklık Teorisine Göre Şerefiye Örneği	9
Tablo 2	Konsolide Bilançoda Azınlık Payı	12
Tablo 3	Konsolide Bilanço Örneğinde Eliminasyon	13
Tablo 4	Konsolide Finansal Tablolar ve Tamamlayıcı Notlar	22
Tablo 5	Konsolidasyon Yöntemleri	24
Tablo 6	A ve B İşletmeleri Satın Alma Öncesi Bilançoları	25
Tablo 7	B İşletmesi Gerçeğe Uygun Değer Tablosu	26
Tablo 8	Bağlı Ortaklıklar Tablosu	27
Tablo 9	A ve B Şirketleri Konsolide Bilanço Çalışması	28
Tablo 10	Eliminasyon Kayıtları	29
Tablo 11	B İşletmesinin A İşletmesini İştirak Edinmesi	30
Tablo 12	B İşletmesinin Temettü Gelirleri	30
Tablo 13	Satın Alma Muhasebe Kaydı	58
Tablo 14	Dimple Energy Gerçeğe Uygun Değer Hesaplamaları	59
Tablo 15	Mali Tabloların Fonksiyonel Para Birimi Bazında Gerçeğe Uygun Değer Hesaplaması	60
Tablo 16	Dimple Energy Gerçeğe Uygun Değer Hesaplamalarında Kullanılan Kur	61
Tablo 17	Umut Enerji Konsolide Finansal Tablosu (TL)	62
Tablo 18	Umut Enerji Özet Konsolide Bilanço	65
Tablo 19	Kar veya Zarar Tablosu (TL)	67

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Standartların Uygulanma Prosedürü	31
Şekil 2	TFRS 11 Müşterek Anlaşmaların Sınıflandırılması	37
Şekil 3	TFRS 11 Müşterek Anlaşmalarda Kontrol	38

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde küreselleşen iş dünyasında, şirketler, uluslararası pazarlarda rekabet edebilmek ve büyüme stratejilerini gerçekleştirebilmek amacıyla uluslararası ortaklıklar kurmaktadır. Bu ortaklıklar, şirketlerin genişlemelerini, pazarlarını çeşitlendirmelerini ve uluslararası düzeyde etkinliklerinin artmasını ya da faaliyet göstermelerini sağlamaktadır. Uluslararası ortaklıklar, bir işletmenin kendi sınırları dışında faaliyet gösterdiği ve farklı hukuki yapıya sahip firmaları içerebilecek karmaşık bir yapı oluşturabilir. Bu yapıyı barındıran grup şirketler farklı finansal tablolardan tek bir ana ortaklık konsolide finansal tablo hazırlamakta ve ilgili kullanıcılara sunmaktadır (Temiz vd., 2019: 225-226).

Finansal tablolar işletme yöneticileri, yatırım ortaklıkları, finans kuruluşları, devlet kurumları gibi birçok aktör tarafından bilgi talepleri amacıyla kullanılmakta ve şirket faaliyetlerine ait sonuçları göstermektedir. Ortaklık içeren durumlarda; ana ortak, kontrol gücü doğrultusunda bağlı ortaklığı ya da iştiraki ile birleştirilmiş tek bir tablo oluşturmak adına bu konuda oluşturulmuş Uluslararası Raporlama Standartları kapsamında raporlar oluşturmalıdır.

Uluslararası ortaklıkların finansal bilgilerinin ana şirketin finansal tablolarıyla konsolide edilmesi sürecinde, bazı özel zorluklar ve ilkelere uygunluk gereklilikleri ortaya çıkar. Bu noktada, "konsolidasyon" ortaya çıkmaktadır. Konsolidasyon, bir şirketin mali durumunu, performansını ve nakit akışlarını doğru bir şekilde yansıtmak için oldukça önemli bir süreçtir. Konsolidasyon, bir şirketin kendi finansal tablolarını, yurtdışı ortaklıklarının finansal bilgileriyle birleştirilmesidir. (Kaya, 2003: 12)

Finansal tabloların konsolidasyonu, ana ortaklık ve sahip olduğu bağlı ortaklıkların, finansal durumu ve finansal performansı ile ilgili yatırımcılara, kredi kuruluşlarına ve ortaklarına kapsamlı ve güvenilir bilgi vermeyi hedeflemektedir.

Konsolide edilmiş finansal tablolar; ana ortak ile bağılı ortaklığın ya da kontrol gücü ana ortakta olan iştiraklerin varlık ve yükümlölüklerini tek bir çatı altında göstererek, finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını yatırımcılara, kredi kuruluşlarına ve diğler tüm aktörlere bilgi vermeyi sağlamaktadır (Sağlam, 1998: 180; Aslan, 2014: 77).

20. Yüzyılda küreselleşme eğilimlerinin artmasıyla birlikte ABD'deki şirketlerin yapmış olduğı yurtdışı yatırımlar sonucunda şirketlere ait beyannamelerin nasıl hazırlanacağı, gerçek varlık ve yükümlölüklerin nasıl belirleneceğı gibi sorular eşliğinde konsolidasyon kavramına ilişkin gereklilikleri ortaya koymak amaçlanmıştır (Cobb, 1942: 275).

Yabancı ölkelerde ortaklıkları bulunan çok uluslu firmaların ABD muhasebe standartları olan GAAP uyarınca nasıl konsolide tablolar oluşturması gerektiğine değinilmiş ve tabloların geçerli para birimi olan ABD Doları ile konsolide edilmesi sürecinde fonksiyonel para birimi kavramıyla birlikte kur çevrim farkı açıklanmıştır (Claret ve Cantoria, 2011: 45-54).

Finansal tabloların konsolidasyonu, ana ortaklık ve sahip olduğı bağılı ortaklıkların, finansal durumu ve finansal performansı ile ilgili yatırımcılara, kredi kuruluşlarına ve ortaklarına kapsamlı ve güvenilir bilgi vermeyi hedeflemektedir.

Konsolidasyonun ardındaki ana motivasyon, esas olarak pazar gücünün artırılması, verimliliğın iyileştirilmesi ve bazı kurumların konsolidasyon yoluyla devletin mali güvenlik ağına erişerek elde edilen güçle hissedar değerini en üst düzeye çıkarmaktır. Konsolidasyonun amacı, artan pazar gücünün veya artan verimliliğın doğrudan etkilerini, dolaylı etkilerini, sistemik sonuçlarını ve diğler finansal hizmet sağlayıcıları için bütünüyle grubun finansal durumundaki değışimleri, faaliyetlerinin sonuçlarını birleşme ve satın alma durumlarında ortaya çıkarmaktır (Berger vd., 1999: 144-151).

Bu tezde, grup şirketleri için oldukça önemli olan konsolidasyon işlemi incelenmiş ve bu konuda örnek uygulama yapılmıştır. Yabancı ortaklı işletmelerin konsolidasyon süreçleri; uluslararası standart ve yönergeleri çerçevesinde incelenmiştir. Konsolidasyonun temel kavramlarına odaklanılarak, uluslararası finansal raporlama standartlarına geniş bir genel bakış açısı ile konsolidasyon sürecinin aşamaları özetlenmiştir. Ayrıca yabancı ortaklı işletmeler için konsolidasyon süreçlerini daha şeffaf ve verimli hale getirmeyi, konsolidasyonun ve bu alandaki bilgi birikiminin arttırılmasının önemi vurgulanarak iş dünyasına, muhasebe profesyonellerine ve akademisyenlere katkı sağlamak amaçlamaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda tezin ikinci kısmında konsolidasyonun tarihi gelişimi ve bu gelişme sırasında ortaya çıkan tanımlardan bahsedilmiştir, üçüncü bölümde konsolidasyon üzerine derin incelemeler yer almaktadır. Ayrıca üçüncü bölümde belli başlı TFRS'lerin tanımları yapılmış ve konsolide tablo oluşturulması süresinde dikkat edilmesi gereken hukuki yükümlülükler ve gereklilikler üzerinde durulmuştur. Konunun daha iyi anlaşılabilir olması için çeşitli örneklendirilmeler yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise konsolidasyon sürecinde hazırlanması beklenen finansal tablolar açıklanmıştır. Beşinci bölüm bu konuların daha anlaşılabilir olması için uygulama örneğinden oluşmaktadır. Son olarak sonuç bölümünde bu tezden edinilen bilgiler ve uygulama örneği doğrultusunda değerlendirme yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

FINANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU KAVRAMI VE GELİŞİM SÜRECİ

Konsolidasyon, holding veya grup şirketlerinin faaliyet gösterdiği çeşitli işletmelerin finansal performansını birleştirerek finansal yönetim için önemli bir süreçtir. Şirketlerin dönem sonu finansal tabloları düzenli olarak hazırlanır. Bu süreçte her bir iştirak kendi finansal tablolarını oluşturur ve ardından bu tablolar ana şirketin finansal verileriyle birleştirilir. Bu birleştirmenin ardından ortaya çıkan konsolide finansal tablolar, şirketin tüm varlık, yükümlülük, gelir ve giderlerini içerir (Newby, 2006: 33-34).

Konsolidasyon, grup içindeki şirketlerin finansal verilerini birleştirerek yöneticilere ve dış paydaşlara geniş bir bakış açısı sağlar. Bu prosedür, holdingin mali durumunu değerlendirmek, riskleri yönetmek, performansı analiz etmek ve stratejik kararlar almak için çok önemlidir. Finansal raporlama standartları, işletmelerin finansal verilerini karşılaştırılabilir ve şeffaf bir şekilde sunmalarına yardımcı olur. Bu standartlar konsolidasyonu gerçekleştirmek için kullanılır (Berger vd., 1999: 135-194).

Ana ortaklık ile bağlı ortaklıklar arasındaki ilişkiler, holdingin kontrol ve mülkiyet oranlarına göre şekillenir. Kontrol genellikle oy hakkının %50'den fazlasıyla sağlanır. Konsolidasyon sürecinde, muhasebe politikalarının oluşturulması, grup içi işlemlerin iyi yönetilmesi, varlıkların ve yükümlülüklerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve iç grup işlemlerinin ortadan kaldırılması gerekir (Matvos ve Ostrovsky, 2008: 391-403).

Gelir tablosu, bilanço, nakit akış tablosu ve özkaynak değişiklikleri tablosu, konsolide finansal tablolarda sıklıkla yer alan ana finansal tablo kalemleridir. Bu tablolar, iç ve dış paydaşlar için holdingin genel finansal performansını anlamak, riskleri değerlendirmek ve kararlarını desteklemek için önemlidir (Cîrstea, 2014: 1292).

Yeni kurulan işletmelerin muhasebesi genellikle finansal tabloların dipnotlar bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanır. Yeni şirketin başarılı bir şekilde entegre edilmesini garanti etmek için bir dizi karmaşık aşama kullanılır. Yeni kurulan şirketin finansal bilgileri konsolidasyon sürecine dahil edilir ve bu da grubun ortak muhasebe standartlarına uymasını sağlar. Bu nedenle, holding, geniş bir iş portföyüne sahip olsa bile güvenilirliğini ve finansal kararlarını sağlam bir temel üzerine oturabilir.

2.1. Konsolidasyon Kavramı ve Gelişim Süreci

Zaman içerisinde şirketlerin büyümesi ve küreselleşmesiyle beraber koordinasyon ve maliyet alanında daha verimli hale gelebilmek için büyüme odaklı şirketler yatırımların bir kısmını da iştirakler üzerine yapmayı seçmektedir. Böylece işletmeler hammadde ulaşımının kolaylaşması, işlenecek tesisin yakın olması ve bu işlenen ürünlerin limanlara ulaşması ile ilgili birimlerle koordinasyonun daha kolay olabilmesi, risklerin minimize edilebilmesi ve ürünlerin pazara girişinde daha sistematik bir şema çizilebilmesi gibi nedenlerle kendi bünyesinde birden fazla şirket bulundurmayı tercih etmektedir. Bu durumda merkez şirkete ana şirket (Holding), ana şirkete bağlı işletmelere ise iştirakler denmektedir (Nobes, 2006: 233-234).

Yukarıda bahsettiğimiz durumun sonucunda ortaya hukuki olarak birbirinden bağımsız ancak finansal olarak birbirine faaliyetleriyle bağlanmış bir zincir ortaya çıkmaktadır. Bu ortaya çıkan zincirde iştirakler farklı ülkelerden de olabilir. Bu iştiraklerin farklı ülkeden olması ve ortak faaliyetlerinin bulunması finansal tablolarda ortak değerlere sahip olmalarına neden olmakta ve finansal okuryazarlar için bu tabloların anlaşılmasını ve değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Dahası, büyüyen şirketler gelişmelerini takip etmek istemektedir ve işletme sahibi/yönetim kurulunun da kar-zarar tablosu inceleyebilmesi ve buna bağlı olarak yatırım yapabilmesi için konsolide finansal tablolara ihtiyaç duymaya başlar.

Sonuç olarak, farklı bölge ve ülkelerden iştiraklerin finansal verilerini tek bir çatı altında toplamak ve böylece finansal okuryazarların değerlendirme süreçlerini kolaylaştırmak, finansal verilerin çok daha kolay anlaşılabilir olmasını sağlamak amacıyla Konsolide Finansal Tablolar hazırlanmaya başlamıştır. Bu bağlamdaki ilk çalışmalar Amerika’da başlamakta daha sonrasında Avrupa ülkelerine geçmektedir. İkinci Dünya Savaşı sırasında iktisadi talepler arka plana atılmış ancak savaştan sonra çok farklı gruplar birleşerek yeni holdingler meydana gelmiştir. Böylece konsolidasyon üzerinde daha çok çalışma yapılabilmiş ve gelişme kaydedilmiştir (Temiz vd., 2019: 225-226).

1976 yılında UMS 3 (IAS 3) oluşturulmuş ve “Konsolide Finansal Tablolar” olarak belirlenmiştir. Ardından 1990 yılında bu finansal tabloların hazırlanmalarına dair açıklamaları içeren, UMS 27 (IAS 27) “Konsolide Finansal Tablolar ve Bağlı Şirket Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi Standardı” ve UMS 28 (IAS 28) “İlgili Şirketlerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi Standardı” yayımlanmış ve UMS 3’ün uygulanması durdurulmuştur. Ayrıyeten UMS 22 (IAS 22) de “İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı” olarak konsolide tabloların uygulanmasına yönelik kuralları belirlemektedir.

1990’lı yıllarda bir araya gelen grup şirketler konsolide tablo hazırlamaya başlamaktadır ancak bu gönüllü bir süreçtir. Gelişimini kolayca takip etmek ve bu alana önem veren şirketlerin yaptığı bir tablodur o dönemde konsolidasyon. Ancak 2005 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee – IASC) halka açık şirketler için konsolide finansal tablo hazırlamayı zorunlu hale getirmiştir. Böylece yatırımcı halk da bu tablolara erişebilecek ve yatırımlarını bu doğrultuda yapabilecektir. Daha sonrasında bu kural bütün grup şirketleri için zorunlu hale getirildi. Bu tabloların oluşturulmasında geçerli kurallar da UFRS ve IASC gibi kuruluşlar tarafından belirlenmekte ve bildirilmektedir. Böylece konsolide finansal tablolar belli bir temel üzerinde ve kurallar çerçevesinde oluşturulur ki dünyanın her yerinde finansal okuryazarlar tarafından ortak bir dil kullanılıyormuşçasına anlaşılabilir olsun (Nobes, 2006: 234-235).

Türkiye’de olan şirketler tarafından oluşturulan konsolide finansal tablolar Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’nda belirlenen ilkelere uyum sağlamaktadır ve güncel olarak da değişiklik ve geliştirmeler Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yapılmaktadır.

2.2. Konsolidasyonla İlgili Temel Kavramlar

Konsolidasyon on temel kavram altında incelenir. Bu temel kavramlar, ana ortaklık, bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklıkları, kontrol gücü, azınlık payı, iktisap, şerefiye, eliminasyon ve holding olarak belirtilmektedir.

2.2.1. Ana Ortaklık

Ana ortaklık, bir veya birden fazla firmayı doğrudan ya da dolaylı olarak denetleyerek üzerinde kontrol gücü barındıran kuruluştur. Ana ortaklığa veya şirkete bağlı diğer şirketlerin kendi tüzel kişilikleri olsa da ana şirket, denetimini bu şirketlerin hisselerine sahip olarak gerçekleştirmektedir.

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 27’ye göre, sermaye ve yönetim ilişkileri içinde; bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve diğer ortaklıkları bulunan şirketler Ana Şirket’tir. Bu şirketlerin iştirakler üzerinde doğrudan ya da dolaylı kontrolü vardır (Mert, 2018: 13).

2.2.2. Bağlı Ortaklık

Bağlı ortaklık, ana şirket tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol edilen, hisselerin ve aynı oranda söz hakkının %50’den fazlasına sahip olan, yönetimin

çoğunluğunu elinde bulunduran bir diğer şirket olarak tanımlanabilir. Bir bağlı ortaklık ilişkisini oluşturan ana unsur bir işletmenin diğer işletmenin yönetim kurulu çoğunluğuna sahip olması ve hisselerinin de en az yarısına sahip olunması olarak değerlendirilebilir.

İki tür bağlı ortaklık vardır. Bunlar, sözleşmeye dayalı ve fiilen bağlı ortaklıklardır. Sözleşmeye dayalı bağlı ortaklıklar herhangi bir oy gücüne ya da yönetim kurulu gücüne bağlı değildir. Bu ortaklıklarda doğrudan ya da dolaylı olarak yönetime hâkim olma hakkı tanıyan sözleşmeler mevcuttur. Fiilen bağlı olanlar ise iştirake bağlı ortaklıklardır. Herhangi bir sözleşme söz konusu olmasa da bir bütün içinde yer alan işletmeler doğal bir hak elde etmiş olmaktadır (Mert, 2018: 13).

2.2.3. İştirak

Ana işletmenin, şirketin yönetim ve işletme politikalarının belirlenmesinde söz sahibi olduğu, sermayesinin en az %15'sini, en fazla %50'den azını oluşturan ve sermayesi oranında yönetime etki etme hakkı bulunan işletmelerdir (233 sayılı KHK: 296 md.2/f.6).

Holding yapılan iştiraklerle yatırımcı risklerini azaltmayı amaçlamaktadır. Yatırımcı şirketin bir başka şirkete iştirake bulunması öz kaynaklarının bir kısmının da iştirak şirkette kullanılmasını ifade etmektedir. İştirak şirketin yatırımlar sonucunda oluşan karı ya da zararı dolaylı olarak yatırımcı şirketin öz kaynaklarını da etkilemektedir (Mert, 2018: 14).

2.2.4. Şerefiye

Belli bir bedel ödenmesi sonucu elde edilen işletmenin, gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi sonucunda varlıkları ve borçlarındaki net tutarın ödenen bedeli aşan kısmına şerefiye denir. Konsolidasyon şerefiyesi, ana işletmenin bağlı işletmeyi çeşitli nedenler sonucu gerçek değerinin üzerinde bir fiyata satın alması, bağlı şirketin karlılığının ya da karlılık beklentisinin yüksek olması gibi sebeplerle oluşmaktadır (Mert, 2018: 51-56).

Daha anlaşılır olabilmesi şöyle bir örnekle açıklayabiliriz. A işletmesinin B işletmesinin %80'nini 750.000 TL karşılığında satın aldığını varsayalım. Bu tarihte B işletmesinin defter değeri 650.000 TL olsun. Ayrıca B işletmesinin sahibi olduğu bir gayrimenkul vardır ve bu gayrimenkulün defter değeri 200.000 TL, gerçeğe uygun değeri ise 270.000 TL olsun. Bütün bu koşullar çerçevesinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1

Ana ortaklık teorisine göre şerefiye örneği

Satın alma maliyeti	750.000
(-) Edinilen net varlıkların defter değeri (650.000 x %80)	520.000
Defter değerini aşan maliyet	230.000
(-) Gayrimenkulün değerindeki artış (%80 x 70.000)	56.000
Şerefiye	174.000

Kaynak: Tablo 1 bu tez için hazırlanmıştır.

2.2.5. İş Ortaklıkları

İki veya daha fazla tarafın kar ortaklığı amacıyla belli şartlar ve taahhütler çerçevesinde bir araya gelmesine iş ortaklığı denmektedir. İş ortaklıkları sırasında TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardı dikkate alınmaktadır (Mert, 2018: 14).

2.2.6. Kontrol Gücü

Yönetim kararlarında etkin rol oynama yetkisi, işletmenin finans ve işletme politikalarına yön verme gücüyle aynı anlamı taşımaktadır. Kontrol gücü için TMS ve UFRS’de tanımlamalar benzer şekillerde ifade edilmektedir. Özetle her ikisi de der ki; kontrol gücü, ana ortaklığın iştiraklerinde fayda sağlayabilmesi için yönetim çoğunluğuna sahip olması ve kararlarında etkin olmasıdır (Mert, 2018: 15) .

SPK Tebliği özel amaçlar doğrultusunda hazırlandığından dolayı TMS ve UFRS ile paralel değildir ancak benzerdir. Finansal raporlama standartlarında belirli konsolidasyon ve raporlama gereksinimleri kontrol gücünden kaynaklanmaktadır. Bağlı ortaklıklar ve iştirakler, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’nda (UFRS) kontrol gücünün en iyi örnekleridir.

Ana şirket, bağlı ortaklığın finansal tablolarını ana şirketin finansal tablolarıyla birleştirmelidir. Konsolidasyon, grup içi işlemleri ortadan kaldırmak, varlıkları ve borçları uygun bir şekilde değerlemek ve konsolide edilmiş mali tablolar hazırlamak anlamına gelir. Kontrol, tipik olarak %50’nin üzerinde oy hakkına sahip olmak anlamına gelir. Kontrolü elinde tutan şirket, şirket için önemli kararları etkileme yeteneğine sahiptir (Newby, 2006: 40). Bağlı ortaklığı yöneten şirket, yatırımını adil değeri yerine defter değeri üzerinden değerlendirmelidir. Bağlı ortaklık ile kontrol sağlandığında, muhasebe politikaları değiştirilmelidir. Bu, konsolide edilmiş finansal tabloların düzenli ve doğru bir şekilde hazırlanmasını sağlar.

Kontrol gücüne sahip olmayan ancak önemli bir etkiye sahip olan şirket, iştirak durumunda etki yöntemini kullanarak yatırımını değerlendirmelidir. Yatırımın oransal olarak şirketin finansal tablolarına yansıtılması etki yönteminin bir parçasıdır. İştirak durumunda muhasebe politikaları genellikle önemli etki düzeyinde değil, kontrol düzeyinde belirlenir. Yatırımın türü, iştirak tarafından uygun muhasebe politikalarını belirler. Ek olarak, yatırımın şirket finansal tablolarında nasıl bir etkiye sahip olduğunu ve ne tür bir etkiye sahip olduğunu açıklamalısınız (Erdem ve Gürbüz, 2020: 212 – 215).

Kontrol gücü, UFRS kapsamında finansal raporlama prosedürlerini standartlaştırarak şirketler arasında karşılaştırılabilirliği artırır ve finansal bilgi kullanıcılarına tutarlı ve doğru bilgiler sağlamayı amaçlar.

2.2.7. Azınlık Payı

Ana şirketin dışında kalan, üçüncü taraf paydaşların payına Azınlık Payı denilmektedir. Bu paydaşlar ana işletmeye ait değildir ve konsolide bilanço içerisinde pasiflerde gösterilmektedirler. Azınlık Payı ana işletme dışında kalan şirketlerin haklarını belirtmektedir (Mert, 2018: 16).

Şerefiye örneğindeki gayrimenkul üzerinden devam ederek açıklayacak olursak, A işletmesi B işletmesinin %80'ini aldığı için ortaklığın net varlıklarının %10'u azınlık payı olarak konsolide bilançoda raporlanmalıdır. Fakat teorinin temelinde satın almanın ana ortaklığa maliyeti yer aldığı için, gayrimenkuldeki değer artışı hesaba katılmaz.

Tablo 2

Konsolide bilançoda azınlık payı

Gayrimenkul defter değerinin %80'ı	160.000
(%80 x 200.000)	
(+) Gayrimenkulün değerindeki artışın %80'i	56.000
(%80 x 70.000)	
Defter değerini aşan maliyet	<u>216.000</u>
(+) Azınlık Payı	20.000
(%10 x 200.000)	
	<u>236.000</u>

Kaynak: Tablo 2 bu tez için hazırlanmıştır.

Bütün bu değerlendirmeler sonucunda Tablo 2'de görüldüğü üzere Azınlık Payı 20.000 TL olarak bulunmaktadır.

2.2.8. İktisap

Edinme anlamı taşıyan iktisap işletmeler açısından değerlendirildiğinde, yönetimin yatırımcı şirket tarafından ele alınmasıyla başlamaktadır. İktisap sürecinde edinilen varlıkların muhasebeleştirilmesine dikkat edilmelidir. Çünkü muhasebeleştirme sırasında kullanılan yöntem edinim sonrasındaki süreci etkilemektedir (Mert, 2018: 16).

2.2.9. Eliminasyon

Konsolide Finansal Tablo düzenlenirken en çok dikkat edilmesi gereken durumlardandır eliminasyon. Finansal tablolarda karışıklık yaşanmaması için şirketlerin birbirleriyle olan ticari faaliyetleri karşılıklı olarak elimine edilmektedir (Mert, 2018: 17).

Eliminasyona örnek olarak, A işletmesinin B işletmesini 50.000 TL ödeyerek satın aldığını ve B işletmesinin net varlıklarının 50.000 TL olduğunu varsayalım. Buna göre konsolide bilanço aşağıdaki gibi olacaktır.

Tablo 3

Konsolide bilanço örneğinde eliminasyon

	A	B		Konsolide Bilanço
Bağlı Ortaklıklar – B	50.000	0	Eliminasyon	0
Diğer Varlıklar	90.000	80.000		170.000
Toplam	140.000	80.000		170.000
Borçlar	70.000	30.000		100.000
Özsermaye	70.000	50.000	Eliminasyon	70.000
Toplam	140.000	80.000		170.000

Kaynak: Tablo 3 bu tez için hazırlanmıştır.

Tablo 3'e göre A işletmesinin net varlıklarının değeri B grubunun net varlıkları değerine eşittir. Bu durum konsolidasyon sürecinde 50.000 TL'lik yatırımın elimine edilmesi ve yerine B işletmesinin 80.000 TL'lik varlıkları ve 30.000 TL'lik borçlarının koyulmasından kaynaklanmaktadır.

2.2.10. Holding

İletişimin gelişmesi ve iyileşmesiyle şirketler arası rekabet artmıştır. Bu rekabetin artması şirketleri daha iyiye ve daha çok insana ulaşmak için yeni yatırımlar yapmaya teşvik etmiştir. Küreselleşen dünyayla birlikte ülkeler arasındaki ticari anlaşmalar önem kazanmış ve yaygınlaşmıştır. Bunlar doğrultusunda şirketler bütün rakiplere karşı tek başlarına durmaktansa belli amaçlar ve kar politikaları doğrultusunda, kendileri için uygun gördükleri diğer şirket ve/veya yatırımcılarla bir çatı altında toplanmayı makul bulmuşlardır. Böylece piyasada birbirlerini destekleyerek daha güvenilir bir ortam oluşturmaktadırlar. Ana ortaklık bünyesinde yaşanan toplanmalara holding denir (Deams, 1977: 2-4).

Holding içerisinde bulunan şirketlerin mali tabloları hazırlanır daha sonrasında holding bünyesinde birleştirilerek konsolide finansal tablolar oluşturulur ve sunulur. Holdingler bünyesinde olan şirketlerin faaliyet alanlarına ve bu şirketlerin birleşme yapılarına göre üç ana grupta incelenmektedir. Bunlar saf/karma holding, yatay/dikey holding ve ana/ara holding olarak belirtilmektedir (Mert, 2018: 17-19).

Saf/Karma Holding

Saf holdinglerde ana işletme diğer işletmelerin yalnızca yönetsel faaliyetleri ile ilgilenmektedir. Bunun dışında herhangi bir ticari faaliyet söz konusu değildir. Karma holdinglerde ise işletmelerin yönetsel faaliyetlerine ek olarak farklı ticari faaliyetlerde de bulunmaktadır. Örneğin enerji sektöründe olan üretimle ilgilenen bir işletme düşünelim. Enerji nakliyesi ve altyapı planlaması ve inşasını yapan farklı şirketlerin bu işletmeye katılmasıyla bir holding meydana gelir. Holding bu işletmelerin yönetimi dışında ticari faaliyetlerini 3. Taraflar için de holding kanalı üzerinden yürütüyorsa bu bir karma holdingdir. Üst segment koordinatörlüğü dışında ticari faaliyetlere dahil olabilir ancak esas amacını unutmamalıdır. Genellikle karma holding tipi şirketleri daha güçlü hale getirdiği için karma holding tipi tercih edilmektedir (Mert, 2018: 17-19).

Yatay/Dikey Holding

Yatay holdinglerin bünyesinde farklı sektörlerden birçok işletme bulunur. Bu işletmeler birbirinin tamamlayıcısı değildir. Örneğin holding içerisinde kozmetik sektöründen de gıda sektöründen de işletmeler bulunabilir. Dikey holdinglerde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Şirketler bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır. Bir şirket enerji üretimi yapıyorsa, bir başka şirket dağıtımını yapıyor, bir başka şirket ise üretim faaliyetleri sırasında kullanılacak bir parçanın üretiminden sorumlu olabilir. Böylece birbirlerini tamamlarlar (Mert, 2018: 17-19).

Ana/Ara Holding

Ana holding bireysel bir yöneticiden ziyade başka holdinglerden de oluşabilir. Bu durumda sektörde uzmanlaşmak amaçlanır ve her sektör kendi içerisinde bir holdingden oluşur. Bu holdinglere ara holding denir. Daha sonrasında bu ara holdingler birleşerek ana holdingi oluştururlar. Böylece hem sektörel anlamda uzmanlaşmak hem de yönetmek daha kolay olmaktadır (Mert, 2018: 17-19).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FINANSAL TABLOLARDA KONSOLİDASYON

Finansal tablolar, işletmelerin dönemsel faaliyetlerini göstermekte, yatırımcılara bilgi vermekte ve bütçe planlamalarında kullanılmaktadırlar. Bu finansal tabloların grup şirketlerde birden fazla olması sorunlara neden olmaktadır. Konsolidasyon; bir ana şirkete bağlı olan birden fazla şirketin oluşturduğu finansal tablolarının, anlaşılabilir ve kolay raporlanabilir olması, aynı zamanda ortaklar ve yatırımcılar için tarafsız bilgi vermesi amacıyla uygun koşullar altında ana şirkete birleştirilmesine denmektedir (Demir ve Bahadır, 2009: 32-34).

Bir ana şirketin kontrolündeki bağlı ortaklıklarını ve iştiraklerini konsolide etme sürecini düzenleyen temel prensipler, konsolidasyon uygulama ilkeleri olarak bilinir. Bir şirketin mali tablolarının güvenilirliğini ve doğruluğunu garanti etmek için bu ilkeler titizlikle belirlenmiştir. Bir şirketin finansal bilgilerini birleştirerek ve kontrolündeki diğer işletmelerin etkilerini ortadan kaldırarak konsolidasyon, kapsamlı ve doğru bir finansal tablo oluşturmayı amaçlar. Finansal raporlamanın şeffaflığı ve güvenilirliği için bu ilkeler, grup şirketlerinin muhasebe politikalarını uyumlu hale getirme, grup içi işlemleri yönetme ve adil değer değişikliklerini doğru bir şekilde yansıtmaya gibi önemli konuları içerir (Erol ve Aslan, 2017: 73). Bu nedenle, konsolidasyon uygulama ilkeleri, finansal piyasalarda şeffaflığı artırarak analistlere, yatırımcılara ve diğer paydaşlara şirketlerin gerçek finansal durumunu anlama ve değerlendirme fırsatı verir. Bu ilkeler kontrol kavramı ve gücü, finansal tabloların birleştirilmesi, defter değeri ve gerçeğe uygun değeri, muhasebe programlarının uyumlaştırılması, konsolidasyon dışı işlemler, yatırımın ilk muhasebeleştirilmesi, grup içi işlemler ve eliminasyonlar, bağlı ortaklıkların ve iştiraklerin tanımı, gerçeğe uygun değer değişiklikleri ve gelirlerin iyileştirilmesi, sürekli değerlendirme ve raporlama olarak sıralanmaktadır. Bu ilkelerin sırasıyla kısaca içeriğinden aşağıda kısaca belirtilmiştir (Arsoy, 2016: 26-28).

Bir şirketin başka bir şirketi kontrol etmesi, konsolidasyon sürecinin temelini oluşturur. Kontrol, tipik olarak %50'nin üzerinde oy hakkına sahip olmak anlamına gelir. Kontrol gücü, karar verme ve önemli iş kararlarını etkileme yeteneği ile ilgilidir.

Finansal tablolar, ana şirketin kontrolündeki bağlı ortaklıkları ve iştiraklerini göstermelidir. Bu prosedür, grup içi işlemleri düzenlemek, varlıkları ve borçları uygun bir şekilde değerlemek ve konsolide edilmiş mali tablolar hazırlamak dahil olmak üzere bir dizi adımı içerir. Ana şirket, kontrol ettiği şirketin yatırımını adil değere göre değerlendirmelidir. Bu, yatırımın gerçek ekonomik değerini göstermek için doğru bir mali tablo sağlar.

Bağlı ortaklıkların muhasebe politikaları değiştirilmelidir. Bu, konsolide edilmiş finansal tabloların düzenli ve doğru bir şekilde hazırlanmasını sağlar. Özellikle, önemli politika farklılıkları varsa uyum sağlanmalıdır. Bazı durumlarda, konsolidasyon dışı işlemler veya sona ermiş işlemler dikkate alınmalıdır. Bu, şirkette işten çıkarmalar, varlık satışları veya diğer önemli değişiklikler içerebilir. Bir şirket, kontrolü altına aldığı bir şirketin mali tablolarını ilk kez konsolide ettiğinde, yatırımın adil değerini belirlemeli ve bu değer üzerinden ilgili borçlar ve varlıklar muhasebeleştirilmelidir. Konsolide edilmiş finansal tablolar, grup içi işlemleri içermelidir. Bu, grup şirketleri arasındaki işlemlerin etkilerini ortadan kaldırarak doğru bir finansal durumu yansıtmayı amaçlar. Konsolidasyon sürecinde, bağlı ortaklık veya iştirak olarak hangi işletmelerin kabul edileceği belirlenmelidir. Kontrol gücüne dayanarak bu tanımlama yapılır. Konsolide finansal tablolar, kontroldeki bir işletmenin varlıklarındaki adil değerdeki değişiklikleri ve gelirdeki iyileştirmeleri yansıtmalıdır. Grup şirketlerinin kontrol durumu düzenli olarak değerlendirilmeli ve finansal durumları düzenli olarak raporlanmalıdır.

Finansal raporların doğruluğunu ve şeffaflığını garanti etmek için konsolidasyon uygulama ilkeleri titizlikle takip edilmelidir. Bu ilkeler, grup şirketlerinin ve ana şirketin mali durumunu bir bütün olarak yansıtmayı amaçlar.

3.1. Finansal Tablolara İlişkin Temel Açıklamalar

İşletmeler finansal faaliyetlerinin sonucunda elde ettikleri mali sonucu görmek ve göstermek amacıyla finansal tablolar hazırlamaktadır. Bu tablolar yıl içerisinde belli periyotlarda hazırlanmaktadır. Bu sayede şirketin finansal durumunu değerlendirmek ve yatırım yapmak isteyen yatırımcılara yapılan sunumlarda daha düzenli ve şeffaf bir tablo sunarak onların karar verme aşamasına yardımcı olunmaktadır. Finansal tablolar ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Bu durum küresel bir dünyada yatırımcıların dünyanın farklı bölgelerinde yapmak isteyen yatırımcıya yardımcı olmamakla birlikte zaman zaman işini zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı ülkelerden katılan muhasebe örgütlerinin oluşturduğu Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu(IASB) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nı yayınlamıştır. Böylece finansal tablolarda oluşan farklılıkların önüne geçmek amaçlanmıştır. Sonuç olarak aradaki farklılıklar minimuma indirilerek finansal bilgi kullanıcılarının daha kolay ve anlaşılır bilgiye ulaşması sağlanmaktadır. Sermaye Piyasası Kanunu'na da bu doğrultuda maddeler eklenmiş ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından uygulanması Türkiye'de de sağlanmaya çalışılmıştır (Akman, 2009: 3-19).

Bütün bu çalışmaların öncülüğünde finansal tabloların gerekliliklerinde; uluslararası uyumluluğa dikkat etmek ve farklılıkları azaltmak, yeni standartları geliştirirken diğer yandan da bu yeni gelişmelerin uyumluluğunu kontrol etmek, bağımsız denetim kuruluşlarının uluslararası standartlara uygunluğuna dair gelişmeleri oluşturacak düzeni sağlamak, yerel düzenleyicilerin uluslararası standartlara uyum sağlamak için yapacağı gelişmeleri takip etmek ve destek olmak vardır.

Bütün bu kavramlar uluslararası düzeyde bir finansal tablo oluşturmak ve küresel finansal bilgi kullanıcılarının anlaşılabilir ve farklı bölge/ülkelerden işletmelerin karşılaştırmalı değerlendirmelerini yapabilmelerini sağlama amacı taşımaktadır. Ortak bir dile sahip olmak, küreselleşen dünyada ekonomik kararlar alma sürecinde olan yatırımcıların ya da işletmelerin karar süreçlerini daha kolay ve hızlı hale getirecektir. Türkiye'de

uluslararası standartlar için kullanılan TFRS maddeleri ve kurumların açıklamaları/kuralları bölüm 3.4. Konsolidasyon ile İlgili Standartlar başlığı altında detaylıca incelenmiştir. Bu başlık altında konsolidasyonun temel aldığı maddeler ve hangi şartlar altında oluşturulduğu yer almaktadır.

Finansal tabloların düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken temel varsayımlar aşağıda alt başlıklar altında incelenmektedir.

3.1.1. Tahakkuk Esası

Tahakkuk esasına göre yapılan muhasebede işletme finansal tablolarında, işlemler nakit tahsilatı yapıldığında ya da ödeme yapıldığında değil ortaya çıktığı anda işlenir. Böylece işlemler ilgili oldukları dönemlerde görünür ve finansal bilgi kullanıcılarına sadece geçmiş faaliyetleri değil gelecek faaliyetleri hakkında da bilgi verilir (Demir ve Bahadır, 2009: 4).

3.1.2. İşletmenin Sürekliliği

Bu bilgi işletmenin gelecek dönemde tasfiye kararının olmadığına varsayılmasıdır. Eğer işletmenin herhangi bir tasfiye kararı söz konusuysa tablolar bu karar doğrultusunda tekrar değerlendirilmelidir (Demir ve Bahadır, 2009: 5).

3.1.3. Anlaşılabilirlik

Anlaşılabilirlik maddesine göre tabloların sunulacağı kurul temel seviyede bilgili olarak varsayılır. Tabloların anlaşılabilir olması için gerekli düzenlemeler yapılır. Çünkü

finansal bilgi kullanıcılarına açık, net ve anlaşılabilir bir tablo sunma hedefi vardır (Demir ve Bahadır, 2009: 5).

3.1.4. İhtiyaca Uygunluk

Bu kavram önemlilik kavramı ile iç içe çalışır. Eğer finansal bilgi kullanıcıları tarafından bilindiğinde ekonomik kararları etkileyeceği düşünülen bir durum varsa bu bilgi tabloya eklenmelidir. Çünkü bilgi eksikliğinden kaynaklı herhangi bir yanlış karar gelecek faaliyetleri etkileyebilir (Demir ve Bahadır, 2009: 5).

3.1.5. Güvenilirlik

Bilginin işletme için faydalı olması ya da zararlı olmasının dışında bir güven durumudur. Tarafsız bir bakış açısıyla sunulması önem arz eder. Bilginin güvenli olması için bazı koşullar vardır. Bunlar; doğru bir şekilde gösterim, özün önceliği, tarafsızlık, ihtiyatlılık, tam açıklamadır. Her biri oldukça önemli ve titiz çalışılması gereken koşullardır (Demir ve Bahadır, 2009: 5-6).

3.1.6. Karşılaştırılabilirlik

İşletmenin finansal durumu ve geleceğe dönük değerlendirme yapılabilmesi için finansal tabloların karşılaştırılabilir olması önemlidir. Böylece finansal bilgi kullanıcıları benzer işletmeler ya da geçmiş dönem tablolarıyla karşılaştırma işletmenin istikrarını takip edebilirler (Demir ve Bahadır, 2009: 6).

Sonuç olarak finansal tablolar işletmenin finansal durumunu, performansını, nakit yönetimini geniş bir kullanıcı grubuna aktarmakta; böylelikle ilgili yöneticilerin sorumlu oldukları kaynakları nasıl kullandığını ve sonuçlarını göstermektedir. Bu amaç

doğrultusunda bölümler halinde şirketlerin varlıklarını, yükümlülüklerini, özkaynaklarını, gelir ve giderlerini, ortakların katkılarını ve ortaklara yapılan dağıtımları, nakit akışlarını sunmaktadır (KGK, TMS 1: m.9).

3.2. Konsolidasyonların Amaçları

Yirminci yüzyıl savaşlar ve ekonomik krizlerle geçse de keşfedilen yeni yerler ve geliştirilen icatlarla; ekonomik, politik, üretim ve tüketim gibi birçok noktada ülkeleri ve bölgeleri birbirine bağlamıştır. Ulaşım ve nakliye maliyetinin düşmesi ve gittikçe daha kolay olmasıyla birlikte, küreselleşme yolunda emin adımlarla ilerleyen insanlığın hız kazandığı ve dünyanın bir bütün olmaya doğru gitmesinin önemli dönemeçlerindendir. Bu ilerleme daha hızlı bir şekilde yirmi birinci yüzyılda da devam etmektedir.

İletişimin ve ulaşımın hızlı, kolay ve ucuz olması şirketlerin daha geniş alanlarda faaliyet göstermelerine destek oldu. Uluslararası ticaretin artmasıyla birlikte şirketler sadece bulundukları bölgede değil artık bütün dünyayla rekabet eder hale geldi. Uluslararası pazarda birçok farklı ülkeden şirketin de bulunmasıyla beraber, aynı alanda çalışma yürüten bazı şirketler birleşme kararı aldı. Bu birleşmeler bulundukları sektörde daha güçlü bir yapı kurmalarını sağladı. Şirketler; bazen aynı bölge/ülkeden bazen de farklı şehir/ülkelerden şirketlerle, kâr amacıyla ya da sektörde rekabetin arttığı durumlarda oluşabilecek finansal risklerin önüne geçmek amacıyla ortaklıklar kurma kararı vermektedir. Örneğin; merkezi Amerika'da olan bir şirket, Hindistan'da ya da Çin'de üretim yapan bir şirketi kendi bünyesine katarak ucuz iş gücü bulabilir ve maliyeti düşürerek karını artırabilir oldu. Ana şirket Amerika'dadır ancak farklı bölgelerde bağlı ortaklıkları vardır. Bir başka örnek ise ana şirketin aynı bölgede rakibi olabilecek ya da yatırım yapmayı düşündüğü alandaki şirketleri kendi bünyesine katarak holding oluşturmasıdır. Sonuç olarak bir ana şirket ve iştirakleri olmak üzere birden fazla yapı ortaya çıkar her halükârda. Bu durumda her grubun kendi finansal tabloları grup içerisinde oluşturulur ve ana şirkette birleştirilmek üzere toplanır.

Tablo 4

Konsolide finansal tablolar ve tamamlayıcı notlar

	2021	2020	2019
Konsolide Gelir Tabloları			
Satışlar/Adet (Toptan, ŠKODA hariç)	94.839	100.130	61.404
Net Satışlar (mn TL)	24.306	18.900	9.844
Brüt Kâr (mn TL)	3.521	2.475	1.270
Faaliyet Giderleri (mn TL)	429	1.031	784
Satış ve Pazarlama Giderleri (mn TL)	433	265	223
Genel Yönetim Giderleri (mn TL)	759	613	439
Garanti Giderleri, net (mn TL)	134	100	139
Diğer Operasyonel Giderler, (Gelirler) net (mn TL)	-897	53	-17
EBIT (mn TL)	3.093	1.444	486
EBITDA (mn TL)	3.275	1.575	612
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler, net (mn TL)	32	14	43
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kâr/Zararlarındaki Paylar (mn TL)	441	248	143
Net Finansman Giderleri (mn TL)	597	419	615
Net Dönem Kârı (mn TL)	2.336	1.042	77
Hisse Başına Kazanç	11,78	5,24	0,38
Fiyat/Kazanç Oranı (%)	3,72	5,49	24,88
Brüt Kâr Marjı (%)	%14,5	%13,1	%12,9
Faaliyet Giderleri/Satışlar (%)	%1,8	%5,5	%8,0
EBIT Marjı (%)	%12,7	%7,6	%4,9
EBITDA Marjı (%)	%13,5	%8,3	%6,2
Net Kâr Marjı (%)	%9,6	%5,5	%0,8
Konsolide Finansal Durum Tabloları			
Toplam Varlıklar (mn TL)	9.755	7.117	4.665
Nakit ve Nakit Benzerleri (mn TL)	3.410	656	648
Ticari Alacaklar (mn TL)	1.011	1.047	745
Stoklar (mn TL)	1.969	2.752	936
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar (mn TL)	1.186	956	882
Kullanım Hakkı Varlıkları (mn TL)	109	76	111
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar (mn TL)	880	791	452
Finansal Yatırımlar (mn TL)	832	562	561
Net Finansal Borç* (mn TL)	-381	1.731	1.790
Ticari Borçlar (mn TL)	1.231	1.854	713
Borç Karşılıkları (mn TL)	539	137	119
Toplam Özkaynaklar (mn TL)	4.364	2.296	1.253
Net İşletme Sermayesi (mn TL)	2.221	448	-586
Net Nakit Pozisyonu (mn TL)	485	-1.722	-1.691
Yatırım Tutarı** (CapEx) (mn TL)	330	142	45
Alacak Devir Hızı (gün)	15	20	28
Stok Devir Hızı (gün)	35	61	40
Borç Devir Hızı (gün)	22	41	30
ROA (%)	%23,9	%14,6	%1,6
ROE (%)	%53,6	%45,4	%6,1
Net Borç/EBITDA	-0,1	1,1	2,9
Net Finansal Borç/Özkaynaklar	-0,09	0,75	1,43

* Kısa Vadeli Borçlanmalar, Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları, Uzun Vadeli Borçlanmalar ve Nakit ve Nakit Benzerleri dikkate alınmıştır.

** Maddi duran varlık girişleri dikkate alınmıştır.

Kaynak: <https://www.dogusotomotiv.com.tr/faaliyet-raporu-2021/ozetfinansalgostergeler.html>

Bu işletmelerden bir tanesi de Doğu Otomotiv'dir. Yukarıda örneğini gördüğümüz konsolide tablolarından bir tanesidir. Bu tablolarda oldukça açık ve anlaşılabilir bir şekilde değerleri ortaya koymaktadır. Bu sayede finansal bilgi kullanıcılarının yüzlerce kalem

arasında kaybolmalarına engel olmaktadır ve çıkarım yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca konsolide tablolar belli koşullar altında hazırlandığı için birçok şirketin tablosu birbirine benzerdir. Böylece yatırımcılar ve diğer finansal bilgi kullanıcıları için bu şirketler arasında kıyaslama yapılması ve takip edilmesi kolaylaştırılmaktadır.

Finansal tablolardan elde edilen raporla şirket yatırım, bütçe gibi planlamalarını yapmakta ve aynı zamanda yatırımcılarına, ortaklarına ve diğer finansal bilgi kullanıcılarına tarafsız ve açık bilgi sunmaktadır. Ancak bu noktada, ana şirketin ortağı olduğu her şirketin finansal tablosu ayrı olduğu için ana şirketin elinde birden fazla ve aynı zamanda birbirine paralel veriler içeren finansal tablolar olmaktadır. Birden fazla finansal tablonun olması ve bu tabloların bazı noktalarda ortak kalemlere sahip olmaları bu veriler üzerinde çalışanlar, paydaş şirketler ve yatırımcılar için oldukça karışık olmaktadır. Dahası raporlama sırasında hata payı yüksek bir durum ortaya koymaktadır. Bu şartlar altında finansal çıkarım yapılması oldukça zor olacağı için, belli şartlar altında konu olan birden fazla tablonun kalemleri tek düzlem üzerinde toplanmaktadır. Karışıklıklara mahal vermemek, tarafsız bir bakış oluşturmak, yatırımcıları bilgilendirmek amacıyla TMS ve TFRS yayınladığı koşullar dahilinde, şirketlerin karşılıklı iştirakleri göz önünde bulundurularak oluşturulan finansal tablolara konsolide finansal tablolar denmektedir. Bununla birlikte konsolidasyon, şirketlerin ortak gelirleri/giderleri elimine edilirken oluşabilecek gizleme ya da makyajlama gibi işlemlerin de oluşmasına engel olmaktadır. Böylece oluşan finansal tablolar açık, net ve doğru olacaktır. Konsolidasyon, grup içerisinde ve dışardan yapılacak incelemeler için anlaşılır ve şeffaf bir finansal tablo oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu amacı yerine getirmede oldukça başarılı olmaktadır (Toramanoğlu, 2016: 88-91).

3.3. Konsolidasyon Yöntemleri

İşletmeler, büyüme ya da finansal risklerini azaltmak amacıyla farklı işletmelere yatırım yapmaktadırlar. Bu yatırımların bazıları uzun vadeli ve yatırım yapılan şirketlerin yönetiminde kontrol sahibi olmaktadır. Bu kontrol oluşması ve uzun vadeli yatırım olması dolayısıyla işletmenin konsolide finansal tablo hazırlaması ve yatırıma dair kar-zarar

bilgilerini bu finansal tablolarda sunması gerekmektedir. Bu tabloları hazırlarken ortaklıkların niteliklerine göre üç farklı yöntem ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu yöntemler ve uygulama kriterleri belirtilmektedir.

Tablo 5
Konsolidasyon yöntemleri

Kriter	Yatırım Türü	Yöntem
Kısa Vade (%20'den az)	Finansal Varlık Yatırımları	Gerçeğe Uygun Değer
%20 - %50	İştirak	Özkaynak Yöntemi
%50 - %50	Müşterek Faaliyet	Özkaynak Yöntemi
	İş Ortaklığı	
%51 - %100	Bağlı Ortaklık	Tam Konsolidasyon Yöntemi

Kaynak: (Haftacı ve Kılınç, 2013: 81) (Şeker, 2020: 58)

Tablo 5'e göre finansal varlık yatırımları içerisinde değerlendirilen hisse senedi oranına göre kullanılacak yöntem değişmektedir. Konsolidasyon sırasında uygulanabilecek üç farklı yöntem vardır. Bunlar tam konsolidasyon, özkaynak yöntemi, oransal(kısmi) konsolidasyondur.

3.3.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Grup şirketlerde ana şirkete bağlı olarak bulunan tüm iştirak ve ortaklıkların tek bir şirketmişçesine bir finansal tabloda gösterilmesine tam konsolidasyon yöntemi denmektedir. Bu yöntem, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar standartlarına uygun olarak gerçekleştirilir. Bu yöntemde önemli konulardan biri ana şirketin ortakları üzerindeki kontrol gücüdür (Toramanoğlu, 2016: 17). Eğer ana şirket finansal faaliyetlerini yönetme gücüne sahipse tam konsolidasyon yöntemiyle konsolide finansal tablo hazırlamalıdır. Kontrol gücü bu aşamada önem arz etmektedir. Ayrıca tam

konsolidasyon yöntemi uygulanırken gerekli noktalarda 2.2.9’da da belirtildiği şekilde eliminasyon yapılmalıdır. Bu eliminasyon sayesinde alt şirketlerden alınan verilerin ana şirket verilerinde yer alan karşılıkları elenmekte ve böylece bilgiler doğru olmaktadır. Eliminasyon kısmı finansal tablonun doğruluğu açısından oldukça önemlidir. Bağımsız finansal kuruluşların grup içindeki diğer finansal kuruluşların hesap kalemlerini "Konsolide Mali Tablolar Çalışma Formu" üzerinden çıkarması, tam konsolidasyon yaklaşımının bir parçasıdır. Bu prosedür, grup içindeki tüm şirketler için konsolide finansal tabloların hazırlanmasını sağlar. Bu, bir ana şirketin kontrolü altındaki tüm bağlı ortakların mali durumu, performansı ve nakit akışı hakkında genel bir görünüm sağlar.

Aşağıdaki örnek bu durumun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için verilmektedir. A ve B işletmelerinin satın alma öncesi bilançoları aşağıdaki gibidir.

Tablo 6

A ve B işletmeleri satın alma öncesi bilançoları

	A İşletmesi	B İşletmesi
Kasa	55.000	70.000
Alıcılar	65.000	15.000
Ticari Mallar	42.000	30.000
Maddi Duran Varlıklar	500.000	120.000
Birikmiş Amortismanlar (-)	-36.000	-20.000
Haklar	-	17.000
Toplam Varlıklar	626.000	232.000
Satıcılar	7.500	12.000
Çıkarılmış Tahviller	200.000	-
Sermaye	200.000	100.000
Hisse Senedi İ. Primleri	38.000	90.000
Yasal Yedekler	180.500	30.000
Toplam Kaynaklar	626.000	232.000

Kaynak: Bu tez için hazırlanmıştır.

B şirketinin net varlıklarını hesapladığımızda çıkan sonuç 220.000 çıkmaktadır. A şirketi B şirketinin hisselerinin %85'ini alacağı için gerçek değer hesaplanması için ekspertiz değeri ölçülmelidir. Bu değerlendirme için de aşağıdaki tabloyu temel alabiliriz.

Tablo 7

B işletmesi gerçeğe uygun değer tablosu

	Defter Değeri	Gerçeğe Uygun Değeri	Fark
Kasa	70.000	70.000	
Alıcılar	15.000	15.000	
Ticari Mallar	30.000	33.000	3.000
Maddi Duran Varlıklar	120.000	150.000	30.000
Birikmiş Amortisman	-20.000	-26.000	-6.000
Haklar	17.000	23.000	6.000
Satıcılara Borçlar	-12.000	-12.000	
Toplam	220.000	253.000	33.000

Kaynak: Bu tez için hazırlanmıştır.

Edinen A işletmesi B işletmesini kendi finansal tablolarına dâhil ederken gerçeğe uygun değerleri kullanılmalıdır. Hatta tamamına sahip olmadığı için azınlık tutarını da belirtmelidir. Azınlık tutarını aşağıdaki gibi hesaplayabiliriz.

B İşletmesinin Gerçeğe Uygun Net Varlıkları= 253.000 TL

Ana Ortaklık Payı (253.000x0,85) = 215.050 TL

Azınlık Payı (253.000x0,15) = 37.950 TL

A firması şirketlerin birleşme tarihinde satın alım için nominal değeri 30 TL olan 7.000 adet hisse senedi ihraç etmiştir. Bu senetlerin piyasadaki karşılığı 275.000 TL'dir. Buna göre birleşmenin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi yapılmalıdır.

Tablo 8

Bağlı ortaklıklar tablosu

Bağlı Ortaklıklar	275.000	
Bağlı Ortaklık Serm. Taah.		275.000
Bağlı Ortaklıklara Serm. Taah.	275.000	
Sermaye		210.000
Hisse Senedi İhraç Farkları Hesabı		65.000

Kaynak: Bu tez için hazırlanmıştır.

A firmasının, B'yi satın aldığı güne ait mali tablo değerleri ile ödenen değer arasında fark olması, bir şerefiye değeri ortaya çıkarmaktadır. Şerefiye'nin hesaplanması ise aşağıdaki gibi özetlenebilir;

Y şirketinin belirlenebilir net varlıklarının GUD 253.000 TL

Azınlık payı (0,15) - 37.950 TL

Ana ortaklık payı (0,85) 215.050 TL

Elde etme maliyeti 275.000 TL

Şerefiye 59.950 TL

Tablo 9

A ve B Şirketleri konsolide bilanço çalışması

Eliminasyon					
	A İşletmesi	B İşletmesi	Borç	Alacak	Konsolide Bilanço
Kasa	55.000	70.000			125.000
Alıcılar(Net)	65.000	15.000			80.000
Ticari Mallar	42.000	30.000	3.000		75.000
Bağlı Ortaklıklar	275.000			275.000	0
Maddi Duran Varlıklar	500.000	120.000	30.000		650.000
Birikmiş	-36.000	-20.000		6.000	-62.000
Amortismanlar(-)					
Haklar		17.000	6.000		23.000
Şerefiye			59.950		59.950
Toplam Varlıklar	901.000	232.000			950.950
Satıcılar	7.500	12.000			19.500
Çıkarılmış Tahviller	200.000				200.000
Sermaye	410.000	100.000	100.000		410.000
Hisse Senedi İ. Primleri	103.000	90.000	90.000		103.000
Yasal Yedekler	180.500	30.000	30.000		180.500
Azınlık Payları				37.950	37.950
Toplam Kaynaklar	901.000	232.000			950.950
Toplam			318.950	318.950	

Kaynak: Bu tez için hazırlanmıştır.

A şirketinin B şirketini alması sırasında A işletmesinin yatırımındaki ve B işletmesinin öz kaynaklarındaki değerler konsolide edilirken elimine edilmelidir. Ayrıca bu elimine edilen farkların aktif hesaplar ve şerefiyeye dağıtılmalıdır. Gerekli eliminasyon kayıtları aşağıdaki gibidir.

Tablo 10

Eliminasyon kayıtları

Ticari Mallar	3.000
Maddi Duran Varlıklar	30.000
Haklar	6.000
Şerefiyeler	59.950
Sermaye	100.000
Hisse Senedi İhraç Pirimleri	90.000
Yasal Yedekler	30.000
Bağlı Ortaklıklar	275.000
Birikmiş Amortismanlar	6.000
Azınlık Payları	37.950

Kaynak: Bu tez için hazırlanmıştır.

İşletme birleşmelerinde edinilen şirketin gerçeğe uygun değerlerinin finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir. Ayrıca azınlık paylarının da konsolidasyon sırasında verilerinin farklı bir kalem olarak paylaşılması önemlidir.

3.3.2. Özkaynak Yöntemi

Özkaynak yöntemi ilk kez muhasebeleştirilecek iştirak ve ortaklıkların ilerleyen dönemlerdeki finansal faaliyet kapasiteleri de göz önünde bulundurularak konsolide edilen finansal tablolarda kullanılmaktadır. Eğer ana şirket %20 - %50 arasında bir kontrole sahipse ya da %50 kontrole sahipse yani bu bir iş ortaklığı ise kullanılmaktadır. Bu yöntemde yatırımın kar ya da zarar etmesi durumunda yatırımın değeri artabilir ya da azalabilir. Eğer karın iştirakler üzerinde dağıtımı söz konusuysa da yine değerinde düşüş ya da artış planlanmaktadır (Demir ve Bahadır, 2009: 142-147).

Bu yöntemin açıklaması için aşağıdaki örnek verilmiştir.

Örneğin A işletmesinin net varlığı 600.000 TL'dir. B işletmesi, A işletmesinin %15'ini temsil eden oyların 170.000 TL karşılığında satın alınmıştır.

Tablo 11

B işletmesinin A işletmesini iştirak edinmesi

İştirakler	170.000	
İştiraklere Sermaye		170.000
Taahhütleri		
İştiraklere Sermaye	170.000	
Taahhütleri		
Bankalar		170.000

Kaynak: Bu tez için oluşturulmuştur.

Bu kayıt yapıldıktan sonraki dönemde B işletmesi 100.000 TL kar etmiştir ve bu kardan 50.000 TL'lik kısmı dağıtma kararı almıştır.

Tablo 12

B işletmesinin temettü gelirleri

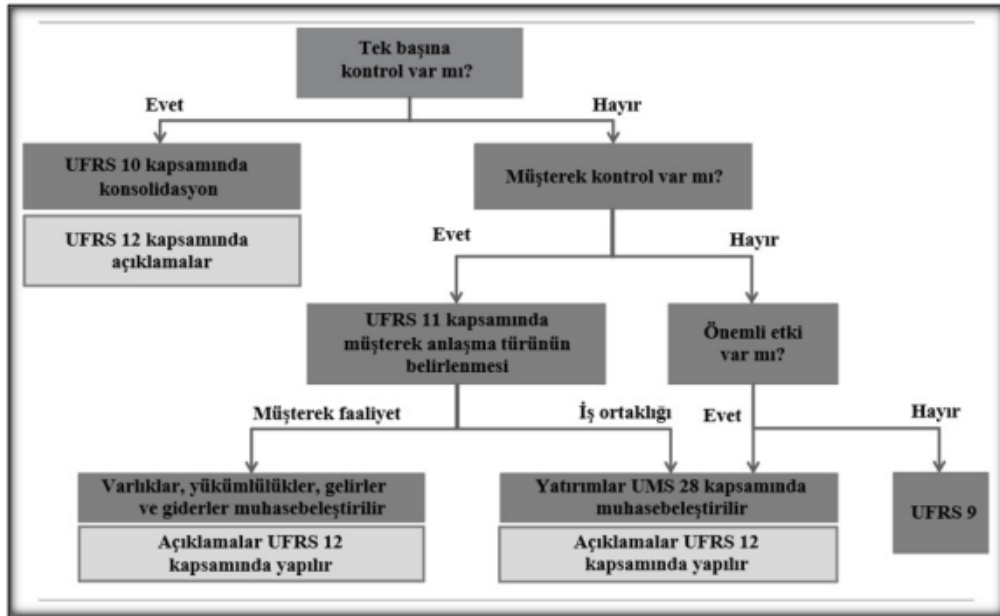
İştirakler	20.000	
İştiraklerden		20.000
Temettü Gelirleri		
İştiraklerden Alacaklar	10.000	
İştirakler		10.000

Kaynak: Bu tez için oluşturulmuştur.

B işletmesinde elde edilen karın A işletmesine düşen kısmı kadar yatırım artırılırken B işletmesi tarafından dağıtılan temettü tutarı kadar da azaltılmıştır. Bu örneğe göre özkaynak yönetiminde yatırım tutarı şirketin karına göre hareket etmektedir.

3.3.3. Oransal Konsolidasyon Yöntemi

Oransal konsolidasyon yönteminde var olan ortaklıklar, ana şirketin konsolide finansal tablolarında ortaklık payına göre oransal olarak eklenmektedir. Bu yöntemin genel olarak amacı şirketin finansal durumunu yatırımcılara sunmaktır. Bundan dolayı sadece ana şirketin karını ya da zararını etkileyen oranlara yer vermektedir. Oransal konsolidasyon yöntemi UFRS/UMS’de şu an kullanılmamaktadır. Konsolide finansal tablolar hazırlanırken hangi standardın kullanılacağına karar vermek için aşağıdaki şekil kullanılabilir.

Şekil 1. Standartların uygulanma prosedürü

Kaynak: (Şeker, 2020:7)

3.4. Konsolidasyon ile İlgili Standartlar

Konsolide finansal tablo oluşturmak için uluslararası alanda geçerli beş standart dikkate alınmaktadır. Bu standartlar; İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı (TFRS 3), Konsolide Finansal Tablolar Standardı (TFRS 10), Müşterek Anlaşmalar (TFRS 11), Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar (TFRS 12), İlgili Şirketlerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (TFRS 28)’dir. Bunların da dışında

Türkiye’de bazı kanun ve kurumlarca konsolide finansal tabloların koşulları ve kapsamaları ele alınmaktadır. Bu kanun ve kurumlar; Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kurulu, Kamu Gözetim Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’dur.

3.4.1. İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı (TFRS 3)

TFRS 3’e göre işletme birleşimi, ana şirketin (edinen işletme) bir veya birkaç işletmenin (edinilen işletme) kontrolünü ele geçirmesine denmektedir. Bu ele geçirme farklı yollarla gerçekleştirilebilmektedir (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 3, 2018: 3).

Ana şirketin kontrolü ele alması için geçerli olan çeşitli yollar şu şekilde sıralanabilir; nakit/nakit benzeri veya diğer varlıklar (bir işletme oluşturan net varlıklar da dâhil olmak üzere) transfer ederek, borç altına girerek, özkaynak payları ihraç ederek, birden fazla değişik şekilde bedel transfer ederek, bedel transfer etmeden, yalnızca sözleşme yolu ile. Bu yollarla kontrolü ele alınan şirketler ana şirket bünyesine katılmış sayılmaktadır (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 3, 2018: 18/Ek B5).

İşletme satın alma yöntemini kullanarak muhasebeleştirme yapabilmektedir. TFRS 3 satın alma yöntemiyle ilgili olarak; edinen işletmenin belirlenmesi, birleşme tarihinin belirlenmesi, edinilen tanımlanabilir varlıkların, üstlenilen tanımlanabilir borçların ve kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) finansal tablolara yansıtılması ve ölçülmesi ve şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi koşullarını belirtmektedir (Milojević vd., 2013: 243-244).

TFRS3’te yer alan bir diğer unsur ise birleşme tarihinin belirlenmesine yöneliktir. Bu maddede TFRS genellikle edinen işletmenin bedeli transfer ettiği, edinilen işletmenin

varlıklarını edindiği ve borçlarını üstlendiği yani kapanış tarihinin baz alındığını belirtmektedir. Bu tarihten itibaren edinilen işletme edinilen şirketin varlıklarını, borçlarını ve azınlık paylarını muhasebeleştirmektedir. Bu muhasebeleştirmeye dair koşullar 11 ve 12’nci paragrafta aşağıdaki gibi bir örnekle belirtilmektedir.

“Satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirilme koşullarını karşılayabilmesi için, birleşme tarihinde, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların, Finansal Tabloların Düzenlemesi ve Sunumuna İlişkin Kavramsal Çerçeve’deki varlık ve borç tanımlarına uyması gerekmektedir. Örneğin, edinilen işletmenin beklediği ancak, edinilen işletmenin bir faaliyetini sona erdirmeye veya edinilen işletmenin çalışanlarını işten çıkarma veya yeniden yerleştirme planlarını etkileyecek şekilde gelecekte gerçekleştirmeye mecbur olmadığı maliyetler birleşme tarihinde borç olarak dikkate alınmazlar. Dolayısıyla, edinilen işletme, söz konusu maliyetleri satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olarak muhasebeleştirmez. Bunun yerine edinilen işletme, bu maliyetleri, diğer TFRS’ler uyarınca birleşme sonrası finansal tablolarında muhasebeleştirir. Bunlara ek olarak, satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirme koşullarının karşılanabilmesi için; edinilen tanımlanabilir varlıklar ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar, ayrı işlemlerin sonucu değil, edinilen işletme ile edinilen işletme (veya edinilen işletmenin daha önceki sahipleri) arasında işletme birleşmesi sırasında el değiştiren unsurların bir parçası olmalıdır. Edinilen işletme, edinilen hangi varlıkların ve üstlenilen hangi borçların edinilen işletme ile el değiştirmenin bir parçası olduğunu ve eğer varsa hangilerinin ayrı işlemlerin sonucu olup kendi nitelikleri ve ilişkili TFRS’ler uyarınca muhasebeleştirilmesi gerektiğini belirlerken 51-53’üncü Paragraflarındaki yol gösterici hükümleri uygular.” (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 3, 2018: 4/md.11-12)

İşletme birleşmeleri gerçekleştiğinde oluşturulacak finansal tablolar için TFRS 3, bu tabloların daha açık, şeffaf, ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve güvenilir olması için uygulanması gereken ilkelerin; edinilen işletmelerin edinilen işletmelerin tüm varlık, borç ve azınlık paylarını nasıl muhasebeleştireceğini; işletme birleşmesinden oluşan şerefiyeyi ve varsa pazarlıklı satın alma sonucunda oluşan karı nasıl muhasebeleştireceğini; finansal

okuryazarların birleşmenin niteliğini anlayabilmeleri ve niteliğini değerlendirebilmeleri için hangi bilgileri açıklamaları gerektiği olduğunu bildirmektedir. (Akgül, 2005: 41-45)

Ayrıca TFRS 3 işletme birleşmesine uygun durum ve olaylarda uygulanmaktadır. Diğer yandan müşterek anlaşmalarda işletmenin finansal tablolarında bu anlaşmanın muhasebeleştirilmesi, işletme tanımına uymayan bir varlığın satın alınması ve hâlihazırda ortak bir kontrole tabi tutulan işletmelerin birleşmesi gibi durumlarda uygulanması mümkün değildir. Bu noktada, hangi koşullarda ve birleşmelerde uygulanıp/uygulanmayacağı konusunda şüpheye düşülmemesi için, uygun/uygun olmayan koşullar oldukça açık ve net bir şekilde belirlenmeye ve açıklanmaya çalışılmıştır.

3.4.2. Konsolide Finansal Tablolar Standardı (TFRS 10)

Bir işletmenin bir ya da daha fazla işletmeyi kontrol ettiğinde düzenlenecek finansal tablolara ilişkin ilkeleri belirlemek amacıyla TFRS 10 oluşturulmuştur. TFRS 10 konsolide finansal tabloların amacını, hangi şirketleri kapsadığını, muhasebeleştirmeye dair ayrıntıları, kontrol mekanizmasını detaylı bir şekilde açıklamaktadır (Yalçın, 2020: 73-74).

Aşağıda TFRS 10'nun amaçları bir veya daha fazla işletmeyi kontrolü altında tutan bir işletmenin konsolide finansal tablo hazırlamasını zorunlu hale getirmek, kontrol ilkesine açıklık getirmek, kontrol ilkesinin uygulanmasına bağlı olarak yatırım yapılan işletmeyi konsolide edip etmeyeceğini belirlemek, konsolide finansal tabloların hazırlanmasında uygulanması gereken muhasebe ilkelerini düzenlemek ve yatırım işletmesinin tanımını yapmakla beraber konsolide edilmesine ilişkin ilkeleri belirlemektir (Üçoğlu ve Fırat, 2019: 84-87).

Ana ortaklık niteliği taşıyan her işletme konsolide tablo oluşturmak ve sunmak zorundadır. Fakat TFRS 10'a göre ana ortaklık; başka bir işletmenin tamamen ya da kısmen

sahip olduğu bir iştirak içindeyken bütün ortaklarına konsolide finansal tablo sunulmayacağını duyurduysa, ana ortaklığın borçlanma araçları kamu piyasasında işlem görmüyorsa, ana ortaklığın finansal araçlarının kamuya açık piyasalarda ihracı için başvurusu ya da başvuruda bulunma süreci yoksa ve ana ortaklığın bağılı ortaklıkları TFRS 10’a göre finansal tablolarını hazırlıyorsa konsolide finansal tablo hazırlamak zorunda değildir.

Bu açıklamaya ek olarak TFRS 10 iki örnek daha sunmaktadır uygulama zorunluluğu olmayan, bunlar da aşağıda belirtilen maddelerdir.

“4A, TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının uygulandığı işten ayrılma sonrası fayda planları veya diğerk uzun dönemli fayda planlarına uygulanmaz.

4B. Yatırım işletmesi olan bir ana ortaklık, bu TFRS’nin 31 inci paragrafı uyarınca tüm bağılı ortaklıklarını gerçeğe uygun değerk farkı kâr veya zarara yansıtarak ölçmesi zorunlu olduğunda konsolide finansal tablo sunmaz.” (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 10, 2017: 1).

Bir diğerk konusu kontrol mekanizmasıdır. Yatırımcı şirketin hangi durumlarda kontrol edebileceğı, kontrol edip etmediğini değerklendirme süreçlerine dair maddeleri vardır. Örneğın yatırımcı şirket durum ve/veya koşulların herhangi birinde değerklik söz konusu olduğunda kontrol edip etmediğini tekrar değerklendirebilir. Yatırımcı şirketin kontrol gücüne dair üç adet koşul aşağıdaki belirtilmektedir. TFRS 10’a göre yatırımcı şirket; iştiraki üzerinde güce sahipse, bu iştirakinden doğan fayda ve zararlar maruz kalıyor ve bu fayda/zararlarda hak iddia edebiliyorsa, kazancını etkilemek suretiyle işletmenin üzerinde elde ettiğı gücü kullanabiliyorsa kontrol hakkına sahiptir.

Ana şirketler elde ettikleri kontrol mekanizmasını iki veya daha işlemle kaybedebilir ancak bu işlemleri belirlemek bazen zor olabiliyor. Çünkü birden fazla işlemin bir işlem sayıldığı durumlar söz konusudur. Bu durumlar aşağıdaki maddelerde açıklanmaktadır.

“(a) Anlaşmaların aynı anda veya birbirleri göz önünde bulundurularak başlatılması.

(b) Anlaşmaların genel bir ticari etkiye ulaşmak amacıyla tasarlanmış tek bir işlem oluşturması.

(c) Anlaşmalardan birinin meydana gelmesinin, diğer anlaşmalardan en az birinin meydana gelmesine bağlı olması.

(d) Bir anlaşmanın, tek başına düşünüldüğünde, ekonomik olarak makul olmaması; ancak, diğer anlaşmalarla beraber göz önünde bulundurulduğunda ekonomik olarak makul olması. Bu duruma örnek olarak, hisse senetlerinin piyasanın altında bir fiyatla elden çıkarılması ve bunun piyasanın üzerinde bir fiyatla gerçekleşen müteakip bir elden çıkarmayla telafi edilmesi gösterilebilir.” (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 10, 2017: 30/B97)

Kontrolünü kaybettiği durumlarda ana ortaklık tüm gelir, borç ve varlıklarını belli esaslar çerçevesinde yeniden değerlendirip, muhasebeleştirmektedir.

Bir diğer konu ise yatırımcı işletmenin edinilen şirket üzerindeki gücüdür. Bu konuda eğer yatırımlar ve oylamalarla kesin bir şekilde gücü olduğu ispatlanamıyorsa, birden fazla anlaşmaya bağlı olduğu durumlarda birden fazla durum göz önüne alınarak inceleme yapılmasını önermektedir.

Muhasebeleştirme sırasında ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri, konu ortaklıktaki özkaynaklardan defter değeri kadar olan tutar ve grup içerisinde yer alan işletmelerin kendi aralarındaki varlık ve borçların tamamı TFRS 10’da eliminasyon yapılması gereken birbirine bağlı işlemler ya da grup içi işletmeler arasındaki işlemlerdir.

Eliminasyon örneği detaylarını Tablo 3’te görebilirsiniz.

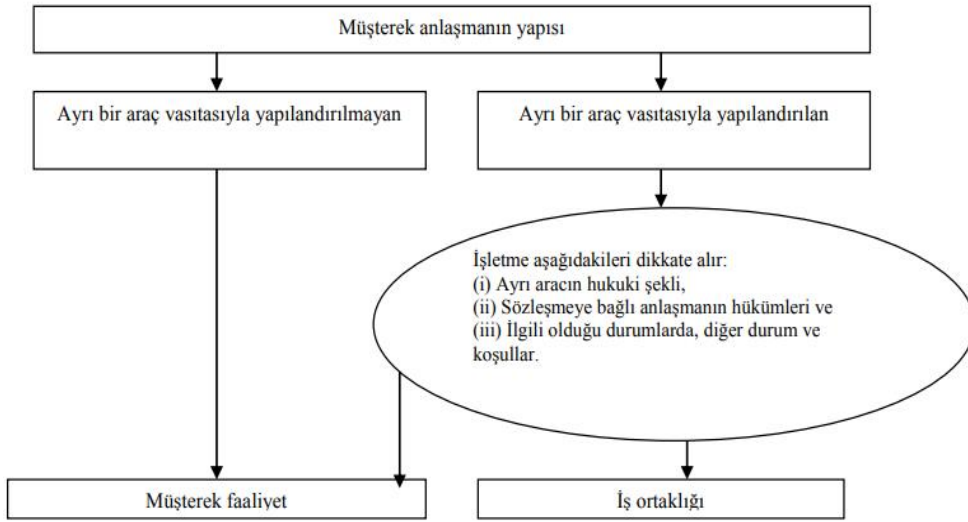
3.4.3. Müşterek Anlaşmalar (TFRS 11)

TFRS 11 müşterek anlaşmalara dahil olan tarafların finansal tablolarını oluşturmaları sırasında uyulması gereken ilkeleri düzenlemektedir. Buna bağlı olarak müşterek anlaşmaları olan bütün şirketler tarafından uygulanmaktadır. Müşterek anlaşmaların özellikleri aşağıdaki maddelerde belirtilmektedir (Sarquis ve Santos, 2018: 217).

“(a) Taraflar, sözleşmeye bağlı bir anlaşma ile sınırlandırılmıştır (bakınız: B2-B4 paragrafları).

(b) Sözleşmeye bağlı anlaşma, söz konusu tarafların iki veya daha fazlasına anlaşmanın müşterek kontrolünü vermektedir (bakınız: 7-13’üncü paragraflar).” (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 11, 2014: 2/md.5)

Müşterek anlaşmalar müşterek faaliyet ya da iş ortaklığı olarak nitelendirilmektedir. Bu ayrımın kavranması açısından aşağıdaki tablo incelenebilir.

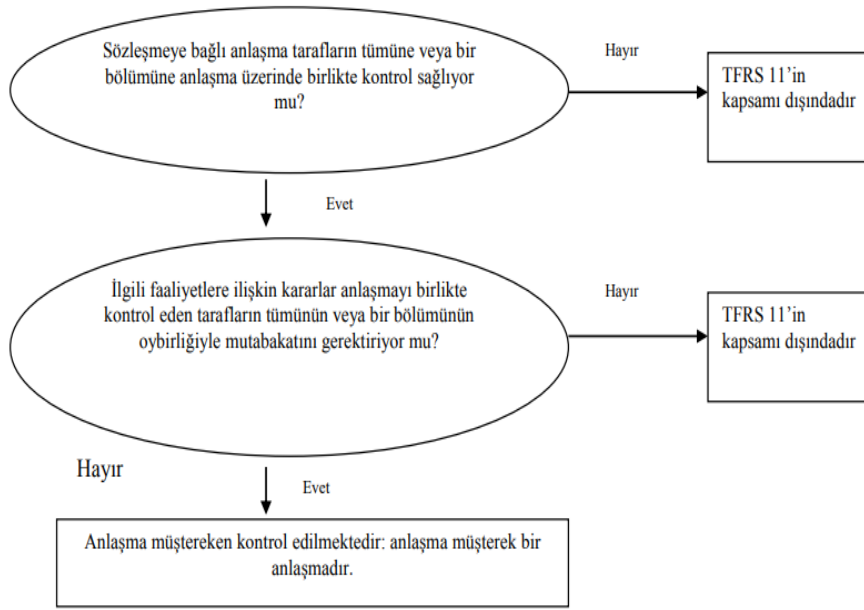

Şekil 2. TFRS 11 müşterek anlaşmaların sınıflandırılması

Kaynak: TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar s10

Müşterek anlaşmaların sınıflandırılmasında önemli olan nokta aynı araç üzerinde varlıklarının olması ya da aynı araçtaki borçlardan sorumlu olup olmadıklarıdır. Bu durumlar göz önünde bulundurularak ayırım yapılmaktadır. Eğer ayrı bir araç yardımıyla yapılandırılmadıysa Müşterek Faaliyet olarak adlandırılmaktadır. Ancak ayrı bir araç vasıtasıyla yapılandırılması sırasında işletmenin dikkate alması gerekenler Şekil 2’de verilmektedir. Bu koşullar çerçevesinde İş Ortaklığı ya da Müşterek Faaliyet olarak adlandırılmaktadır.

Müşterek anlaşmalar durumunda kontrol tarafların oy birliği ile kararlaştırılan bir mekanizmayı ya da müşterek bir kontrol yaklaşımını kapsamaktadır.

Şekil 3. TFRS 11 müşterek anlaşmalarda kontrol

Kaynak: TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar s8

Şekil 3’te görülen TFRS 11’in kapsamı dışında kalan durumlar için TFRS 10, TMS 28 (2011 yılında değişen şekliyle) veya TFRS 9 ilkeleri dikkate alınmaktadır. Müşterek

anlaşma tarafları, faaliyetteki paylarına istinaden finansal tablolarında iştirakleri dolayısıyla payı olan varlıklarını, borçlarını, üretimden elde edilen tutarı ve bu tutardan kalan karı ve giderlerini muhasebeleştirmek ve göstermektedir.

3.4.4. Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar (TFRS12)

TFRS 12 ana ortaklığın diğer işletmelerdeki payların niteliğini, riskini, işletme finansal durumlarına finansal performansına ve nakit akışına etkilerini açıklamasını sağlamaktadır. Bu amaçları karşılaması için grup içindeki işletmelerde bulunan payının niteliğini, bu payın bulunduğu anlaşmanın türünü, yatırım işletmesi tanımına uyup uymadığını, bağlı ortaklıklarını, müşterek anlaşma ve iştiraklerini, kontrol edilmeyen yapılandırılmış işletmeleri açıklamak zorundadır.

Bu maddelerin açıklanması ve yeterli olmaması durumunda işletme yeterli olmasını sağlayacak her türlü ek bilgiyi paylaşmak durumundadır. TFRS 12, bağlı ortaklığı, müşterek anlaşmaları, iştirakleri ve konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmeleri bulunan her şirket tarafından uygulanmaktadır. İşletmeler risklerin niteliklerine yönelik açıklamalarını başka bir format gerekmediği sürece tablo halinde aşağıdaki maddelerin özeti olarak paylaşmaktadır.

“(a) Konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki payları ile ilişkili olarak finansal tablolarında muhasebeleştirilen varlık ve borçların defter değerleri.

(b) Söz konusu varlık ve borçların muhasebeleştirildiği finansal durum tablosu kalemleri.

(c) İşletmenin konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki paylarından dolayı maruz kaldığı maksimum zararı en iyi yansıtan tutar (maruz kaldığı maksimum zararın nasıl belirlendiği hususu da dahil). İşletme konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki paylarından dolayı maruz kaldığı maksimum zarar tutarını sayısal olarak ölçemediğinde, bu durumu ve sebeplerini açıklar.

(d) İşletmenin konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki paylarıyla ilgili varlık ve borçlarının defter değeri ile söz konusu işletmelerden dolayı maruz kaldığı maksimum zararın karşılaştırılması.” (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 12, 2017: 7/md. 29)

TFRS 12 diğer işletmelerdeki paylara ilişkin açıklama yapılmasının yanı sıra, finansal bilgi kullanıcılarına daha şeffaf, açık ve net bir bilgi sunulması için gereken ilkelerden oluşmaktadır. Risklerin, payların detaylı bir şekilde açıklanmasını kapsayan bu TFRS finansal tablolardaki güvenilirliği artırmaktadır. Bundan dolayıdır ki TFRS 12’nin doğru bir şekilde uygulanması yatırımcılar için önemli olduğu kadar şirketin geleceği hakkında varsayımda bulunmak ve istikrarını takip etmek için de önemlidir.

3.4.5. Kur Değişiminin Etkileri (TMS 21)

Şirketler yabancı para birimleriyle yatırımlarda bulunabilmektedir ya da finansal tablolarını yabancı para birimleriyle sunabilmektedir. Bu durumda kur değişimlerinin nasıl yapılacağını ve yabancı yatırımların tablolara nasıl yansıtılması gerektiği konularında Kur Değişimi Etkileri (TMS 21) dikkate alınmaktadır.

Yabancı para biriminde yapılan ve o şekilde kaydedilmesi gereken işlemler TMS21’de aşağıdaki gibidir.

“(a) İşletmenin, fiyatları yabancı bir para biriminde belirlenen mal ve hizmetleri alıp satması;

(b) İşletmenin, borç ya da alacak tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması ya da borç vermesi veya

(c) İşletmenin, yabancı bir para birimi cinsinden varlık iktisap etmesi ya da elden çıkarması ile bu tür yükümlülüklerin doğması veya ifa edilmesi.” (Kamu Gözetim ve Denetim Standartları, TMS 21, 2015: 4/md.20)

Raporlama dönemleri sonunda bazı çevrim işlemleri gerçekleştirilir. Bunlar aşağıdaki gibidir.

“(a) Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir;

(b) Tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir ve

(c) Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler gerçeğe uygun değer belirlendiği tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilir.” (Kamu Gözetim ve Denetim Standartları, TMS 21, 2015: 4/md.23)

Bazı durumlarda değerler belirlenirken defter değerlerinde oluşabilecek farklılıkların da göz önünde bulundurulması için birden fazla standart göz önünde bulundurulmaktadır. Dönem sonlarında yapılan işlemlerde her dönemde yapılan finansal tablolar dönem kuru farkları da hesaba katılarak hesaplanmaktadır.

Geçerli para biriminin değişmesi kararından sonraki tablolar için yeni para birimi üzerinden çevrim işlemleri yapılmaktadır. Kayıtlı defter kalemleri değişen tarihteki kura göre çevrim işlemi yapılarak güncellenmektedir. Finansal tabloların oluşturulması sırasında ortalama kur kullanılabilir. Ancak eğer dalgalı bir kur söz konusuysa ortalama kur kullanılması mümkün olmamaktadır. Eğer geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ortama sahipse aşağıdaki maddeler uygulanmaktadır.

“(a) (b) bendinde belirtilen husus hariç olmak üzere tüm tutarlar, en son finansal durum tablosunun (bilançonun) düzenlendiği tarihteki kapanış kurundan çevrilir

(karşılaştırmalı olanlar dahil olmak üzere aktifler, pasifler, özkaynak kalemleri, gelir ve giderler),

(b) Tutarların yüksek enflasyonlu olmayan bir ekonominin para birimine çevrilmesi durumunda, karşılaştırmalı tutarlar önceki yılın finansal tablolarında cari yıl tutarları olarak sunulan tutarlar olacaktır (fiyat seviyelerinde ya da döviz kurlarındaki müteakip değişimler nedeniyle düzeltme yapılmaz).” (Kamu Gözetim ve Denetim Standartları, TMS 21, 2015: 6/md.42)

3.4.6. İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar (TMS 28)

Yatırım yapılan işletmeyi müşterek olarak kontrol eden veya yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisi bulunan tüm işletmeler tarafından, iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilme süreçlerini tanımlayarak açıklığa kavuşturmak ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesi durumunda özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin hükümleri ortaya koymak amacıyla TMS 28 uygulanmaktadır.

TMS 28’e göre özetle, başlangıçta edinim maliyetine göre muhasebeleştirdiği iştirakin edinim tarihinden sonra oluşabilecek kar ya da zarar durumları finansal tablolarda defter değerinin artırılması ya da azaltılması ile belirtilmektedir. Bu duruma özkaynak yönetimi denmektedir. Ancak bu yöntemin uygulanması yatırımın bağlı ortak edinmesi, eski ortaklıklarından elde ettiği finansal bir varlık olması, özkaynak yönteminden vazgeçtiği durumlarda bırakılmaktadır ve yeni durumlara göre muhasebeleştirilmektedir.

Özkaynaklar hakkındaki çoğu işlem TFRS 10’daki konsolidasyon işlemleriyle benzerlik taşımaktadır. Bütün bu uygulamalar işletmeden alınan en güncel tablolarla değerlendirilmektedir.

3.4.7. Türk Ticaret Kanunu'nda Konsolidasyon

Türk Ticaret Kanunu'nda konsolidasyon üzerine üç madde yer almaktadır. Bunlar, Madde 517, 518 ve 1534'tür.

Madde 517 uyarınca şirketler tarafından oluşturulacak konsolide finansal tablolarda Türkiye Muhasebe Standartları geçerlidir.

Madde 518 yıllık faaliyet raporunun ana şirket tarafından Madde 516'ya göre hazırlanması gerektiğini bildirir. Bu madde, raporun dolambaçsız, sade, güvenilir ve şeffaf olması gerektiğini; finansal durumunsa finansal tablolara göre belirtilmesi gerektiğinden bahseder. Ayrıca bütün bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesinin de raporda bulunması gerektiğini belirtmektedir. Dahası içermesi gereken hususları aşağıdaki belirtmektedir Madde 516;

“a) Faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve özel önem taşıyan olaylar.

b) Şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları.

c) Yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere ödenen ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderleri, ayni ve nakdi imkânlar, sigortalar ve benzeri teminatlar.

(3) Hem anonim şirketler hem de şirketler topluluğu bakımından, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun zorunlu asgari içeriği, ayrıntılı olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından bir yönetmelikle düzenlenir.” (Türk Ticaret Kanunu, 2011: 144)

Madde 517'te konsolidasyon hakkında aşağıdakiler yer almaktadır.

“(2) Bu Kanunun Türkiye Muhasebe Standartları ile ilgili hükümlerinin yürürlüklerine aşağıdaki hükümler uygulanır. Bu Kanun;

a) (Mülga: 26/6/2012-6335/39 md.)

b) Sermaye Piyasası Kanununa göre, ihraç ettikleri sermaye piyasası araçları borsada veya teşkilatlanmış diğer bir piyasada işlem gören şirketler, aracı kurumlar, portföy yönetim

şirketleri ve konsolidasyon kapsamına alınan diğer işletmeler,” (Türk Ticaret Kanunu, 2011: 144)

Yukarıdaki açıklamaya göre ilgili şirketlerin 01.01.2013 tarihinden itibaren TMS kurallarından sorumlu olacakları bildirilmektedir.

3.4.8. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu bu noktaya kadar açıkladığımız birçok kanun ve tebliğin açıklamasını, denetlemesini ve düzenlemesini yapan bir yapıdır. Bu yapının görevlerinden birisi de büyük ölçekli şirketlere konsolide finansal tabloların oluşturulurken atılacak adımların belirlenmesi ve denetlemesinde rol oynamasıdır. Bu konudaki rolünün daha açık bir şekilde anlaşılması için 13 Haziran 2013'te 28676 nolu Resmî Gazete'de “Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” yayımlanmıştır. Bu tebliğde finansal tabloların hazırlanma süreci hakkında uyulması gereken esaslar, düzenlemeler, sunulacak belgeler ve diğer muhasebe detayları yer almaktadır (SPK, Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1), 2013).

3.4.9. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

Türk Ticaret Kanunu'na göre konsolide finansal tablolar hazırlanırken Türkiye Muhasebe Standartları'na uyulması zorunludur. Bu şartlar altında; Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan özel ve istisnai standartlar da TMS'nin altında yer almaktadır. Daha açıkça belirtmek gerekirse konsolide tablo hazırlama zorunluluğu olan şirketlerin, bazı özel durumlarda, TMS'de yer almayan durumlarda, yapması gerekenler Kurul İlke Kararlarıyla belirlenmektedir.

3.4.10. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu

Bankalarca konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 8 Kasım 2006 tarihinde 26340 sayılı Resmî Gazete’de “Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ” Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu tarafından yayımlanmıştır. Bu tebliğde konsolide finansal tablo hazırlama zorunluluğunun farklı koşullarda nasıl ilerlediğinden bahsedilmektedir. Aşağıda Madde 5’teki bir örneği görebiliriz (Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu, 2006).

“(2) Gruba dahil ortaklıkların farklı sektörlerde faaliyet göstermeleri konsolide finansal tablo düzenlenmesine engel teşkil etmez. Konsolide finansal tabloların hazırlanması, ana ortaklık bankanın konsolide olmayan finansal tablolar hazırlama zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.” (Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu, 2006) Yine bu madde içerisinde TMS’ye uyulması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bu tebliğin yürütülmesinden BDDK Başkanı sorumludur.

3.4.11. Türkiye Muhasebe Standartları

Türkiye Muhasebe Standartları’nda yer alan koşul, amaç ve yöntemler konsolide finansal tabloları da içine alan genel finansal tabloların tümü için geçerlidir. TMS hazırlanan finansal tablolardaki farklılıkları ortadan kaldırmak, finansal tablolarda ortak bir oluşturmak ve böylece daha açık, herkesçe anlaşılabilir bir finansal bilgi akışı sağlamak amacı taşımaktadır.

TMS 21 (Kur Değişiminin Etkileri) ise yabancı para birimiyle yapılan işlemlerin oluşturulan tablolara nasıl ekleneceğini açıklamakla yükümlüdür. İşletmenin satış ve alımını en çok etkileyen ve hukuksal yükümlülüklerinin olduğu para birimi geçerli para birimidir. Bu para biriminin dışında kalan bütün para birimleri yabancı para birimi olarak geçmektedir ve bir işletme diğer para birimlerinde işlem yapabilmekte ya da faaliyetlerini yabancı para biriminde gösterebilmektedir. Böyle bir durumda TMS 21 hangi kurların kullanılacağını ve

kurdaki değişimlerin nasıl raporlanması gerektiğini açıklığa kavuşturmaktadır. Aşağıda TMS 21’de geçen, uygulanması gereken durumlar verilmektedir.

“(a) TFRS 9 Finansal Araçlar’ın kapsamına giren türev işlemler ve bakiyeler hariç olmak üzere, yabancı para işlemlerinin ve bakiyelerin muhasebeleştirilmesinde,

(b) İşletmenin finansal tablolarına konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi uygulanarak dâhil edilen yurtdışındaki işletmelerin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun raporlama para birimine çevrilmesinde ve

(c) İşletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesinde. “ (KGK, TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri, 2019: 1/md.3)

Bunların dışında türev ürünlerin finansal tablo para birimine dönüştürülmesinde de bu standart uygulanmaktadır. Raporlama dönemlerinin sonunda aşağıdaki işlemlerle dönüşüm yapılmaktadır.

“(a) Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir;

(b) Tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir ve

(c) Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler gerçeğe uygun değerin ölçüldüğü tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilir.” (KGK, TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri, 2019: 4/md.23)

Eğer ki bir grup şirketi ise ve birden fazla para biriminden oluşuyorsa finansal tablolar, konsolide finansal tabloda ortak bir para birimine TMS 21 koşulları uyarınca dönüştürölür ve bu şekilde sunulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GRUP ŞİRKETLERİN KONSOLİDASYONUNDA MALİ TABLOLAR

Bir grup şirketinin konsolidasyonu, bir ana şirketin ve ona bağlı iştiraklerin finansal verilerinin toplanması anlamına gelir. Bu prosedür, gruptaki her şirketin ayrı ayrı mali tablolarını birleştirerek bir konsolide mali tablo oluşturmayı içerir. Genel olarak, konsolide edilmiş mali tablolar, ana şirketin mali tabloları gibi görünür ve grup şirketlerinin finansal durumunu kapsamlı bir şekilde gösterir. Yerel muhasebe standartları veya uluslararası muhasebe standartları konsolidasyon sürecini belirler. Tüm iştirakleri üzerinde kontrol sahibi olduğunda, ana şirket birleşir.

Kontrol gücü, bir şirketin başka bir şirketi yönlendirebilme yeteneğini ifade eder ve genellikle bir iştiraki yönlendirebilmek için gereken oy hakkına sahip olma durumunu içerir. Kontrol, tipik olarak %50'nin üzerinde oy hakkına sahip olmak anlamına gelir. Kontrol gücü, finansal raporlama ve konsolidasyon süreçlerinde önemli bir kavramdır ve TFRS 10 bu konuda kapsamlı bir çerçeve sunar. TFRS 10'a göre, bir yatırımcı şirket, iştiraki üzerinde kontrol gücüne sahipse, üç temel koşulu sağlamış olmalıdır:

Fayda ve Zararla Maruz Kalma (Exposure to Variable Returns): Yatırımcı, iştirakinden doğan fayda ve zararlar maruz kalmalıdır. Yatırımcı, iştiraktaki değişken getiri ve zararlardan etkilenmelidir.

Fayda ve Zararlarda Hak İddia Etme (Ability to Use Power): Yatırımcı, iştirakinden doğan fayda ve zararlarda hak iddia edebilmelidir. Yatırımcı, bu değişken getiri ve zararları kontrolü altında kullanabilmelidir.

İşletmenin Üzerinde Kontrol Gücünü Kullanma (Power to Affect Returns): Yatırımcı, kazancını etkilemek suretiyle işletmenin üzerinde elde ettiği gücü kullanabilmelidir. Yatırımcının, işletmenin işleyişine etki edebilecek bir güce sahip olması gerekir.

Bu üç koşul sağlandığında, yatırımcı şirket, iştiraki üzerinde kontrol hakkına sahip sayılır. Kontrol gücü, genellikle oy hakkıyla ilişkilidir, ancak diğer faktörler de göz önüne alınabilir. Ayrıca, bir ana şirketin kontrol gücünü kaybetmesi durumunda, tüm gelir, borç ve varlıklarını belli esaslara göre yeniden değerlendirip muhasebeleştirilmesi gerekebilir. Kontrolün kaybedilmesi, finansal tabloların yeniden düzenlenmesine ve konsolidasyonun gözden geçirilmesine yol açar.

Son olarak, yatırımcı şirketin edinilen şirket üzerindeki gücü konusunda belirsizlik varsa, birden fazla anlaşmaya bağlı olduğu durumda bu durumların dikkate alınarak değerlendirme yapılması önerilmektedir. Bu durum, kontrol gücünün net bir şekilde belirlenmesini sağlamak adına önemlidir.

Muhasebe politikalarının oluşturulması, grup içi işlemlerin yönetilmesi, varlıkların ve borçların değerlendirilmesi ve elimine edilmesi gereken iç grup işlemlerinin dikkate alınması, konsolidasyon sürecinin bir parçasıdır. Gelir tablosu, bilanço, nakit akış tablosu ve özkaynak değişiklikleri tablosu, konsolide edilmiş mali tablolarda sıklıkla yer alır.

Grup şirketlerinin konsolidasyonu, finansal raporlamanın şeffaflığını ve doğruluğunu sağlamak amacıyla titizlikle gerçekleştirilir. Bu prosedür, analistler, yatırımcılar ve diğer paydaşlar için grup şirketlerinin mali durumunu anlamak ve değerlendirmek için çok önemli bir araçtır. Grup şirketlere katılan yeni işletmeler için üçüncü başlıkta incelediğimiz TFRS ve diğer mevzuatlar ışığında muhasebeleştirme yapılmaktadır. Bazı muhasebeleştirme süreçleri aşağıda açıklanmaktadır.

4.1. Gruba Yeni Katılan İşletmelerin Muhasebeleştirilme Süreci

Bu süreç TFRS 3'e göre muhasebeleştirilmektedir. Ancak eğer şirketin edinilen şirket üzerinde yatırımı varsa şerefiye oluşmaktadır ve bu şerefiye Tablo 3'te örneği verildiği gibi elimine edilmelidir.

Finansal raporlama için, işletmelerin grup yapısına katılmalarının değerlendirilmesi çok önemlidir. Bu işlem genellikle birleşme, satın alma veya iştirak şeklinde gerçekleşir ve muhasebeleştirilme süreci UMS veya yerel muhasebe standartları tarafından belirlenmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi süreç yerelde TFRS 3'e göre ilerlemektedir.

Yeni işletmelerin muhasebeleştirilmesi, muhasebe standartlarına bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Yeni işletmelerin muhasebeleştirilmesi, ilgili muhasebe standartlarına ve şirketin spesifik durumuna bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, işletmeler muhasebeleştirme sürecinde güncel standartlara ve en iyi muhasebe uygulamalarına uygun hareket etmeye özen göstermelidirler. Şirketin iştiraklerindeki payına, finansal durumuna göre farklılıklar hangi TFRS maddelerinin dikkate alınacağını belirlemektedir. Buna göre de kullanılacak yöntem değişmektedir. Örneğin bir iştirakteki kontrol gücü o finansal tablonun oluşmasındaki yöntemi etkilemektedir. Öncelikle, yeni şirketin varlıkları, borçları, gelirleri ve giderleri araştırılmaktadır. Bu inceleme süreci, şirketin mali durumunun gruba nasıl yansıdığını anlamak ve sürecin ilerleyişinde kullanılacak yol için oldukça önemlidir. Bir şirketin finansal durumu incelendikten sonra, şirketin birleşme veya satın alma tarihindeki varlıkları ve borçlarını bulmak için değerlendirilmektedir. Bu konudaki farklılar ve yöntemlerin daha anlaşılabilir olması için bölüm 3.4. Konsolidasyon ile İlgili Standartlarda ve alt başlıklarında detaylı açıklamalar ve incelemeler yapılmıştır.

İşletmenin finansal bilgileri konsolide edilirken konsolidasyon kuralları, muhasebe kuralları uygulanmaktadır ve iç grup işlemleri (örneğin iç grup satışları) ortadan

kaldırılmaktadır. Grup içi işlemlerin kayıt altına alınması, varlıkların değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilme işlemlerinin tümünün raporlanması gerekmektedir. Yeni katılan şirketin muhasebesi, finansal tabloların dipnotlar bölümünde genellikle ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır. Bu süreç, grup yapısına katılan yeni işletmelerin mali entegrasyonunu garanti etmek için bir dizi karmaşık adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar aşağıdaki gibidir ((Demir ve Bahadır, 2021: 758-765);

4.1.1. Grup İçi İşlemlerin Belirlenmesi

Yeni katılan şirketin grup içindeki rolü ve diğer şirketlerle olan ilişkileri belirlenir. Grup içi işlemler, varlıkların ve hizmetlerin değiş-tokuşu, ortak kullanım, transfer fiyatlandırma gibi faaliyetleri içerir.

4.1.2. Varlık ve Yükümlülüklerin Değerlendirilmesi

Katılan şirketin varlıkları ve yükümlülükleri, genellikle adil değer üzerinden değerlendirilir. Bu süreç, adil değer düzenlemeleri, mülkiyetin devri ve varlıkların eliminasyonu gibi konuları içerir.

4.1.3. Finansal Tabloların Düzenlenmesi

Katılan şirketin finansal tabloları, grup içindeki diğer şirketlerle uyumlu olacak şekilde düzenlenir. Bu, muhasebe politikalarının ve hesaplama yöntemlerinin standartlaştırılmasını içerir.

4.1.4. Konsolidasyon Çalışmaları

Konsolidasyon süreci, ana şirketin ve iştiraklerin finansal verilerini birleştirir. Bu aşamada elimine edilmesi gereken grup içi işlemler ve varlık-yükümlülük kalemleri belirlenir.

4.1.5. Dipnot Açıklamaları ve Raporlama

Yeni şirketin muhasebesi ve konsolidasyon süreci, finansal tabloların dipnotlarında detaylı bir şekilde açıklanır. Bu açıklamalar, grup yapısındaki değişiklikleri, varlık değerlemelerini ve grup içi işlemleri anlamak için analistlere ve paydaşlara rehberlik eder.

4.1.6. Denetim ve İç Kontrol İncelemesi

Konsolidasyon süreci, genellikle iç ve dış denetçiler tarafından incelenir. İç kontrol mekanizmaları, grup içi işlemlerin doğruluğunu ve şeffaflığını sağlamak için düzenli olarak gözden geçirilir. Bu adımlar, yeni bir şirketin grup yapısına katılması sürecinde finansal entegrasyonu sağlamak ve finansal raporlamada tutarlılık sağlamak amacıyla atılan önemli adımları temsil eder. Muhasebeleştirme süreci, şeffaflık, doğruluk ve finansal tabloların anlaşılır ve güvenilir olmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Bu prosedürlerin amacı hem ana şirket hem de yeni işletmenin muhasebe standartlarına uygunluğunu ve finansal tabloların güvenilirliğini garanti etmektir. Bu, şirketlerin mali durumlarını ve finansal performanslarını doğru bir şekilde göstermesi için çok önemlidir.

4.2. Devralınan İşletmenin Değerlemesi

Finansal raporlama için, işletmelerin grup yapısına katılmalarının değerlendirilmesi çok önemlidir. Bu işlem genellikle birleşme, satın alma veya iştirak şeklinde gerçekleşir ve

muhasebeleştirilme süreci UMS veya yerel muhasebe standartları tarafından belirlenir. Yeni işletmelerin muhasebeleştirilmesi, muhasebe standartlarına bağlı olarak farklı olabilir. Öncelikle, yeni şirketin varlıkları, borçları, gelirleri ve giderleri hakkında kapsamlı bir araştırma yapılır. Bu inceleme süreci, şirketin mali durumunun gruba nasıl yansıdığını anlamak için çok önemlidir. Bir şirketin finansal durumu incelendikten sonra, şirketin birleşme veya satın alma tarihindeki varlıkları ve borçlarını bulmak için değerlemeye tabi tutulur. Bu değerlendirme yöntemi, şirketin makul değerlerini belirler (Mert, 2018: 48).

Edinilen işletmenin muhasebeleştirilmesi için TFRS 3 örnek alınmalıdır. 3.4.1. İşletme Birleşmeleri (TFRS 3)'te de belirtildiği gibi muhasebeleştirme satın alma yoluyla yapılabilir. Bunun yanı sıra birleşme tarihi ile muhasebeleştirme, edinilen tanımlanabilir varlıklar ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar yoluyla, azınlık paylarıyla, şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşan kazançlar yoluyla sınıflandırılmalar yapılmaktadır.

Ayrıca borçlar da muhasebeleştirilmelidir. Bu konuda da gerçeğe uygun değerler ölçülür ve bu ölçümlere göre ya da tanımlanabilir varlıklarında hakkı olan pay kadar oranda muhasebeleştirme yapılmaktadır. Dahası kontrol gücü olmayan paylar da gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilmekte ve finansal tablolara uygulanmaktadır (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2017: 3/md.2).

İşletmenin finansal bilgileri konsolide edilir. Konsolidasyon, bir şirketin finansal tablolarını ana şirketin finansal tablolarıyla birleştiren bir süreçtir. Bu aşamada, konsolidasyon kuralları, muhasebe kuralları ve iç grup işlemleri (örneğin iç grup satışları) ortadan kaldırılmalıdır.

Son olarak, grup içi işlemlerin kayıt altına alınması, varlıkların değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilme işlemlerinin tümünün raporlanması gerekir. Yeni katılan şirketin muhasebesi, finansal tabloların notlar bölümünde genellikle ayrıntılı bir şekilde anlatılır. Bu

süreç, grup yapısına katılan yeni işletmelerin finansal entegrasyonunu sağlamak için karmaşık bir dizi adımdan oluşur. Muhasebeleştirme süreci, şeffaflık, doğruluk ve finansal tabloların anlaşılır ve güvenilir olmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Bu prosedürlerin amacı hem ana şirket hem de yeni işletmenin muhasebe standartlarına uygunluğunu ve finansal tabloların güvenilirliğini garanti etmektir. Bu, şirketlerin mali durumlarını ve finansal performanslarını doğru bir şekilde göstermesi için çok önemlidir.

4.3. Şerefiyenin Mali Tablolara Aktarımı

Finansal muhasebede şerefiye, mali tablolarda doğru bir şekilde raporlanması gereken önemli bir kavramdır. Döviz kuru dalgalanmaları veya finansal enstrümanların piyasa değerindeki değişiklikler, sıklıkla şerefiyeye neden olur. Bu değişiklikleri finansal tablolarına doğru bir şekilde yansıtmak ve müşterilerine doğru bilgi vermek işletmelerin sorumluluğundadır. Mali tablolara aktarılırken, şerefiye genellikle döviz kuru etkileri ve finansal enstrümanların değerindeki değişiklikler üzerinde durur. Özellikle yabancı para cinsinden işlem yapan işletmeler, döviz kuru dalgalanmalarından büyük ölçüde etkilenir. Bu dalgalanmalar, şirketlerin finansal tablolarında döviz cinsinden ifade edilen kalemlerde değişikliklere neden olabilir (KGK, TMS 21, 2019: 9).

Döviz kuru değişikliklerinin finansal tablolarını nasıl etkilediğini inceleyen işletmeler, bu değişiklikleri raporlamak için belirli muhasebe kurallarına ve standartlara uyarlar. Özellikle uluslararası şirketlerin, çeşitli para birimlerinde işlem yapmaları nedeniyle bu tür etkiler hakkında doğru bir şekilde raporlamaları çok önemlidir. Finansal tablolarda, şerefiye genellikle notlar bölümünde yer alır.

Bir işletme başka bir işletmeyi edindiğinde edinilenin karşılığı olarak işletmeye verilen miktarın haricinde bir satın alma maliyeti ortaya çıkmaktadır. Bunlar aracılık, danışmanlık ve yasal ücretler gibi maliyetlerin birleşmesiyle oluşmaktadır. Bunların hesaplanması sonucunda şerefiye ortaya çıkmaktadır. Şerefiye konsolide finansal tablolarda

elimine edilmektedir. Tablo 6’da gördüğümüz üzere elimine sütunu borçlar kısmında belirtilmelidir. Şerefiyenin belirtilmemesi durumunda finansal tablolarda farklar ortaya çıkmaktadır ve bu durum muhasebenin denklik ilkesine aykırıdır.

Bu işlem, mali tabloların kullanıcılarına, özellikle yatırımcılara, finansal performansın gerçek durumu hakkında çok önemli bir bilgi verir. Şirketlerin şerefiyenin mali tablolara doğru bir şekilde yansıtılması ve bu etkileri şeffaf bir şekilde açıklamaları amaçlanmaktadır. Bu, şirketin mali durumunu anlamak ve doğru yatırım kararları almak için önemli bir unsurdur.

4.4. Şerefiyenin Değer Değişikliği

Finansal muhasebede şerefiye, özellikle döviz kuru veya finansal araçların piyasa değerindeki değişiklikler gibi durumlarda dikkate alınması gereken önemli bir kavramdır. Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan bir hesaplama olan şerefiye, genellikle döviz kuru veya finansal enstrümanların piyasa değerindeki değişikliklerden kaynaklanır. Şirketlerin bilanço hesapları, şerefiye değer değişiklikleri nedeniyle sıklıkla önemli değişiklikler görebilir. Özellikle yabancı para cinsinden yapılan işlemlerde döviz kuru dalgalanmaları, şirketin mali performansını etkileyebilir. Bu durum, şirketin varlıklarını, borçlarını, gelirlerini ve giderlerini döviz kuru dalgalanmalarına bağlı olarak değiştirmesine neden olabilir (Akgün, 2009: 2-31).

Özellikle uluslararası faaliyet gösteren işletmeler, şerefiye değerlerindeki değişiklikleri önemsiyor. Bu tür şirketlerin farklı para birimlerinde işlem yapması nedeniyle konsolidasyon işlemleri zor olabilir. Bununla birlikte, uluslararası finansal raporlama standartları, şerefiye değerindeki değişiklikleri belirli bir şekilde raporlamayı gerektirebilir ve şirketlerin bu değişiklikleri şeffaf bir şekilde finansal tablolarında açıklamasını bekler.

Şerefiye değer değişiklikleri genellikle finansal tablolarda ayrı bir kalem olarak gösterilir ve muhasebe politikaları belirli kurallara tabidir. Döviz kuru değişikliklerinin finansal tablolar üzerindeki etkisini anlayan işletmeler, gerektiğinde bu etkiyi notlar bölümünde açıklamaları beklenir.

Bu değişiklikler, işletmenin gerçek operasyonel performansı ile döviz kuru dalgalanmaları gibi dış faktörleri ayırt etmek için çok önemlidir. Şirketlerin, yatırımcıların ve diğer paydaşların şirketlerinin performansını daha iyi anlamasına yardımcı olmak için şerefiye değer değişikliklerinin etkilerini net bir şekilde açıklamaları gerekir.

4.5. Fonksiyonel ve Raporlama Para Birimi

İşletmeler, uluslararası platformlarda çeşitli para birimleriyle karşı karşıya kalabilirler. İşletmenin faaliyet gösterdiği ve finansal durumunu etkileyen para birimlerindeki değişiklikler, üretimden satışa, maliyetlerden gelir akışına kadar çeşitli faktörlere bağlıdır.

Rekabet gücü, işletmelerin mal ve hizmetlerini fiyatlandırma ve satışında kullandıkları para birimi tarafından doğrudan etkilenir. Ürün ve hizmetlerin maliyeti ise genellikle işçilik, ham madde ve diğer giderlerle ilgili bir para birimi kullanılarak hesaplanır. Bu durum, şirketin karlılığına ve rekabet avantajına zarar verir. İşletmelerin faaliyetlerinden elde edilen geliri değerlendirmede kullanılan para birimi çok önemlidir. Bu değerlendirme, işletmenin nakit akışı üzerindeki etkisi ve ana ortak işletmenin bir uzantısı veya bağımsız bir işletme olup olmadığına bağlıdır (Yücel, 2023: 232-240).

İşletmenin finansal durumu ve raporlaması için muhasebe kayıtları da çok önemlidir. Muhasebe kayıtlarının tutulduğu para birimi, şirketin gerçek para birimini temsil eder. Muhasebe kayıtlarının farklı bir para biriminde tutulması durumunda, kayıtların işletmenin

gerçek para birimine çevrilmesi gerekir. Bu nedenle, finansal tablolar doğru ve güvenilir hale getirilir.

Finansal tabloların sunulduğu para birimi ise raporlama para birimi olarak bilinir. Finansal tablolar herhangi bir para biriminde şirket tarafından sunulabilir. Bu durum, şirketin farklı yerel para birimleriyle işlem yapması ve uluslararası bir platformda faaliyet göstermesi durumunda önemlidir. Raporlama para birimi, şirketin mali durumunu uluslararası yatırımcılara ve paydaşlara iletmek için çok önemlidir (Yücel, 2023: 241-244).

Parasal olmayan kalemler, değişim tarihindeki çevrilmiş bakiyeleri yeni tarihi maliyetler olarak kabul eder ve fonksiyonel para birimindeki değişiklikler ileriye dönük olarak uygulanır. Bu, şirketin raporlamasını, finansal durumunu ve stratejik kararlarını etkileyebilir.

Sonuç olarak, işletmelerin faaliyet gösterdikleri para birimleri arasındaki ilişki, finansal raporlama ve işletme performansı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Şirketlerin bu unsurları dikkate alması ve uluslararası finansal standartlara uygun bir şekilde yönetmesi gerekir. Şeffaflık ve şirketin sürdürülebilir büyümesi için bu çok önemlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖRNEK UYGULAMA

Aşağıda konuya ilişkin örnek uygulama yer almaktadır. Uygulamada yabancı ortaklığın satın alınmasına ve finansal tablolarının konsolidasyonuna ilişkin senaryo geliştirilmiştir. Konuya ilişkin senaryolaştırılan örnek uygulamada fonksiyonel ve raporlama para birimi TL'dir. Senaryo çerçevesinde ana işletmenin satın aldığı yabancı işletmenin finansal tablolarıyla ana işletmenin kendi finansal tablolarının konsolidasyonunda tam konsolidasyon yöntemi kullanılmıştır. Uygulama TFRS temel alınarak yapılmıştır (TFRS 3, TFRS 10, TFRS 11, TFRS 12, TMS 21). Bu maddelerin her biri farklı noktalara değinmektedir.

Dimple Energy, Panama'da 2021 yılında kurulmuş bir Elektrik Üretim Şirketi'dir. Şirket Rüzgâr Enerjisi ile elektrik üretip satmayı amaçlayarak yaklaşık 35 MW'lık RES kurulu gücü yatırımıyla faaliyetlerine başlamıştır. 2022 yılı itibarıyla gelir gider dengesine yönelik birtakım yönetsel problemlerle karşılaşarak geçmiş yıllardan da süregelen şekilde zarar etmektedir. Umut Elektrik Üretim A.Ş. de, rüzgâr enerjisi santralleri kurmak amacıyla 2010 yılında kurulmuştur.

Umut Enerji bilgi ve birikimlerine dayanarak RES faaliyetlerini yurtdışına taşıyabilmeyi arzu etmektedir. Umut Enerji'nin farklı hiçbir iştiraki ve bağlı ortaklığı yoktur. Bu amaçla ilk olarak yoğun rüzgâr gücü olan bölgeleri, akabinde de aynı faaliyet grubunu temsil eden küçük sermayeli şirketleri incelemiştir. Dimple Energy de henüz yeni kurulmuş olan, nispeten düşük hasılat ve sermayeye sahip bir şirket olarak görünmektedir. Ayrıca bulunduğu ülkenin mali konjonktürlerindeki çalkantılar ve enerji piyasasında sistemin henüz tam olarak oturamaması sebebiyle geçmiş dönem ve cari dönemde zarar etmiş, güçlükle sürdürdüğü ticari faaliyetleri için şirketi satım sürecine başlamıştır.

Finansal Yatırımları için varlıklarında Bağlı Ortaklar kısmında 10 milyon TL ayırmış olan Umut Enerji, Dimple Enerji'nin zarar etmesine karşın ülkenin enerji sektöründeki hızlı ilerleme potansiyelini değerlendirmek istemiştir. Böylelikle kendi sermaye ve duran varlık gücünü gelecek yıllardaki kar beklentisi ile Dimple Energy'yi 10 milyon TL karşılığı USD tutarı ile satın almıştır. Satın almanın muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olmaktadır. Geçmiş yıl zarar ettiği için bakiye olarak borç hesabında yer almaktadır, alacak tarafında eliminasyonu yapılmıştır.

Tablo 13

Satın alma muhasebe kaydı

----- 31/12/2022 -----		
Finansal Yatırımlar		10.000.000
Sermaye	8.049.618	
Geçmiş yıllar zararı		12.176.800
Şerefiye	14.127.182	

Şirketin satın alım sürecinde mali tablolarda yer alan defter değerleri gerçeğe uygun değerleri ile revize edilmiştir. Panama resmi para birimi USD olduğundan, mali tabloları da Panama Doları ile işlem görmektedir. Buna göre "USD GUD- ÖNCESİ ÇALIŞMASI" tablosunda hesap bazlı olarak USD karşılıkları defter değeri ve gerçeğe uygun değerleri belirtilmiştir.

Tablo 14

Dimple Energy gerçeğe uygun değer hesaplamaları

	DEFTER DEĞERİ (TL)	GERÇEĞE UYGUN DEĞER (TL)	FARK (TL)
Ticari Alacaklar	224.380	300.575	76.196
Diğer Alacaklar	205.681	280.475	74.794
Stoklar	6.968.856	8.334.206	1.365.350
Diğer Dönen Varlıklar	5.684.070	5.534.390	-149.680
Maddi Duran Varlıklar	1.046.820	974.555	-72.264
Diğer Borçlar	27.164.044	28.458.439	-1.294.395

Yukarıdaki tabloya göre ticari alacaklardaki fark 76.196, diğer alacaklardaki 74.794, stoklar kısmı ise 1.365.350 dolar fazla olarak kayda geçmektedir. Ancak diğer dönen varlıklar 149.680, maddi duran varlıklar 72.264, diğer borçlar ise 1.294.395 eksi olarak kayda geçmektedir. Gerçeğe uygun değer hesaplamasında şirketin varlıkları, stokları güncel kur dalgalanmaları göz önüne alınarak geçmişten gelen varsa değer kaybı/değer kazanımı göz önüne alınarak hesaplanmıştır. Burada ülkenin güncel kur dalgalanmalarından doğan eder artışı ya da düşüşü önemlidir. Gerçeğe uygun değer hesaplamasının detaylarını incelemek için aşağıdaki tabloya bakabiliriz. İlgili işlemler ve yukarıda belirtilen değerleri elde etmek için kullanılan temel tablo aşağıdaki gibidir. Bu tabloya bakarak GUD değerlerinin hesaplanması süreci incelenebilir.

Tablo 15

Mali tabloların fonksiyonel para birimi bazında gerçeğe uygun değer hesaplaması

HESAP İSİMLERİ	HESAP KODU	GUD USD	İLK HALİ USD	GUD TL	İLK HALİ TL
Nakit ve Nakit Benzerleri	102	88.075	88.075	1.646.853	1.646.853
Ticari Alacaklar	120	16.075	12.000	300.575	224.380
Diğer Alacaklar	126	15.000	11.000	280.475	205.681
Diğer Dönen Varlıklar	136	35.105	30.000	656.404	560.949
Stoklar	153	445.720	372.700	8.334.206	6.968.856
Diğer Dönen Varlıklar	181	262.200	275.310	4.902.694	5.147.829
Maddi Duran Varlıklar	253	62.125	63.989	1.161.632	1.196.481
Maddi Duran Varlıklar	257	-10.005	-8.004	-187.076	-149.661
Diğer Borçlar	331	-1.521.980	-1.452.755	-28.458.439	-27.164.044
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	335	-1.490	-1.490	-27.860	-27.860
Ödenmiş Sermaye	500	-430.500	-430.500	-8.049.618	-8.049.618
Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	580	651.225	651.225	12.176.800	12.176.800
Hasılat	601	-626.060	-626.060	-10.368.452	-10.368.452
Satışların Maliyeti	621	210.815	210.815	3.491.399	3.491.399
Genel Yönetim Giderleri	632	738.640	738.640	12.232.939	12.232.939
Genel Yönetim Giderleri	632-3	5	5	83	83
Finansman Giderleri (-)	660-3	72.320	72.320	1.197.723	1.197.723
Finansman Giderleri (-)	660-5	3.145	3.145	52.086	52.086
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	679	-12.860	-12.860	-212.980	-212.980
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	689	2.445	2.445	40.493	40.493

Yukarıdaki GUD'yi inceleyen tablo oluşturulurken kullanılan finansal değerler aşağıdaki gibidir. 2022 Yılsonu Kuru ve 2022 ortalama kuru çalışmada kullanılmıştır. Şirket devri 31.12.2022'de yapılmıştır.

Tablo 16

Dimple Energy gerçeğe uygun değer hesaplamalarında kullanılan kur

Finansal durum tablosu kuru (USD) (yılsonu kuru)	Kar veya zarar tablosu kuru (USD) (yıllık ortalama kur)
18,6983	16,5614

Yılsonu kuru, bir dövizin belirli bir tarihte değerini gösterirken, yıllık ortalama kur, bir yıl boyunca olan değişikliklerin ortalamasını gösterir. İşletmelerin finansal tabloları genellikle yılsonu kuruna göre hazırlanır, ancak gelecekteki işlemler ve planlamalar için yıllık ortalama kur da göz önünde bulundurulabilir. Yıllık ortalama kur, uzun vadeli planlamalarda ve risk yönetiminde faydalıdır, ancak yılsonu kuru, o anki piyasa koşullarını yansıttığı için daha spesifik bir değer sunar. Bir dövizin değerindeki genel eğilimleri değerlendirmek için yatırımcılar genellikle yıllık ortalama kuru kullanırlar. Bununla birlikte, belirli bir tarihteki kesin değeri öğrenmek için yılsonu kurunu kullanabilirler. Yıllık ortalama kur, genel döviz risklerini anlamak ve uzun vadeli planlar oluşturmak için kullanılabilir; işletmeler, belirli bir tarihte olan döviz pozisyonlarını değerlendirmek için yılsonu kuru kullanırlar. Sonuç olarak, yılsonu kuru ve yıllık ortalama kur, yatırımcılar ve işletmeler arasında çeşitli amaçlar için kullanılan farklı zaman dilimlerindeki döviz değerlerini temsil eder.

Şirket finansal tablolarında finansal değerlerin tekrarlanıp şirketin finansal durumunda karışıklık yaratmaması için eliminasyon uygulanmaktadır. Bu yöntem finansal değerlemelerde yaşanabilecek karışıklıkların önüne geçmek için ortaya çıkmıştır. Grup şirketlerde birçok iştirakin olmasından ve ayrıca bu şirketlerin ana şirketten gelen yatırımları finansal tablolarında göstermesi gerekmesinden dolayı finansal tablolarda yaşanan bir birimin birden fazla yazılması sorununu çözmek için eliminasyon uygulanmaktadır. Aşağıdaki örnek uygulama için de bu yöntem kullanılmıştır. Böylece finansal yatırımlar, şerefiye, özkaynaklar ve sermayede uygulanan eliminasyonla tabloda oluşacak olan sorunun önüne geçilmiştir.

Tablo 17

Umut Enerji konsolide finansal tablosu (TL)

	UMUT ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY (GUD ÖNCESİ)	DIMPLE ENERGY LIMITED (GUD)	ELİMİNASYON		UMUT ENERJİ GRUBU KONSOLİDE TABLOSU
				BORÇ ELİMİNASYON	ALACAK ELİMİNASYON	
VARLIKLAR						
DÖNEN VARLIKLAR						
Nakit ve Nakit Benzerleri	13.613.400	1.646.853	1.646.853			15.260.253
Ticari Alacaklar	136.075.615	224.380	300.575			136.376.190
- İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	136.075.615	224.380	300.575			136.376.190
Diğer Alacaklar	0	205.681	280.475			280.475
- İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	0	205.681	280.475			280.475
Stoklar	20.580.603	6.968.856	8.334.206			28.914.809
Peşin Ödenmiş Giderler	6.329.667	24.708	24.708			6.354.375
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	15.016.966	0	0			15.016.966
Diğer Dönen Varlıklar	4.044.743	5.684.070	5.534.390			9.579.133
TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR	195.660.994	14.754.548	16.121.207	0		211.782.202
DURAN VARLIKLAR						
Diğer Alacaklar	13.512.190	0	0			13.512.190
- İlişkili taraflardan alacaklar	9.641.070	0	0			9.641.070
- İlişkili olmayan taraflardan alacaklar	3.871.120	0	0			3.871.120
Finansal Yatırımlar	10.000.000	0	0		10.000.000	0
Maddi Duran Varlıklar	16.987.374	1.046.820	974.555			17.961.929
- Tesis, Makine ve Cihazlar	16.331.207	1.196.481	1.161.632			17.492.838
- Taşıtlar	1.039.765					1.039.765
- Mobilya ve Demirbaşlar	5.265.596	0				5.265.596
- Özel Maliyetler	-5.649.194	-149.661	-187.076			-5.836.270
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	102.178					102.178
- Şerefiye	0		0	14.127.182		14.127.182
- Diğer Haklar	102.178					102.178
Peşin Ödenmiş Giderler	401.913	0	0			401.913
Ertelenmiş Vergi Varlığı	213.358	0	0			213.358
TOPLAM DURAN VARLIKLAR	41.217.013	1.046.820	974.555	14.127.182	10.000.000	46.318.750
TOPLAM VARLIKLAR	236.878.007	15.801.368	17.095.763	14.127.182	10.000.000	258.100.952
KAYNAKLAR						

Tablo 17'nin devamı

KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER						
Kısa Vadeli Borçlanmalar	193.637	0	0			193.637
- İlişkili Olmayan Taraflardan Kısa Vadeli Borçlanmalar	193.637	0	0			193.637
- Diğer Kısa Vadeli Borçlanmalar	193.637	0	0			193.637
Ticari Borçlar	33.425.234	0	0			33.425.234
- İlişkili olmayan taraflara ticari borçlar	33.425.234	0	0			33.425.234
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	682.641	27.860	27.860			710.501
Diğer Borçlar	6.685.466	27.164.044	28.458.439			35.143.905
- İlişkili taraflara diğer borçlar	-1.071.230	27.164.044	28.458.439			27.387.209
- İlişkili olmayan taraflara diğer borçlar	7.756.696	0	0			7.756.696
Ertelenmiş Gelirler	12.361.285	0	0			12.361.285
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	1.578.047	0	0			1.578.047
Kısa Vadeli Karşılıklar	151.543	0	0			151.543
- Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar	151.543	0	0			151.543
TOPLAM KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	55.077.853	27.191.904	28.486.299	0	0	83.564.152
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER						
Uzun Vadeli Borçlanmalar	240.453	0	0			240.453
Uzun Vadeli Karşılıklar	510.722	0	0			510.722
- Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar	510.722	0	0			510.722
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	90.445	0	0			90.445
TOPLAM UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	841.620	0	0			841.620
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	55.919.473	27.191.904	28.486.299	0	0	84.405.772
ÖZKAYNAKLAR						
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	180.958.535	-11.390.537	-11.390.537	8.049.618	12.176.800	173.695.180
Ödenmiş Sermaye	52.500.000	8.049.618	8.049.618	8.049.618		52.500.000
Paylara İlişkin Primler/İskontolar	51.115.520	0	0			51.115.520
Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir veya Giderler	-116.655					-116.655
Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	-116.655					-116.655
- Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kayıpları	-116.655					-116.655
Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir veya Giderler	0	-830.065	-830.065			-830.065
- Yabancı Para Çevrim Farkları	0	-830.065	-830.065			-830.065
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	1.833.733		0			1.833.733
Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	17.379.896	-12.176.800	-12.176.800		12.176.800	17.379.896
Net Dönem Karı / Zararı	58.246.041	-6.433.290	-6.433.290			51.812.751
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	180.958.535	-11.390.537	-11.390.537	8.049.618	12.176.800	173.695.180
TOPLAM KAYNAKLAR	236.878.007	15.801.368	17.095.763	8.049.618	12.176.800	258.100.952

Tablo 17’de Umut Enerji Üretim A.Ş.’nin Dimple Energy Limited’ı bünyesine katmasından sonra oluşan konsolide tablo incelenmektedir. Bu tabloya göre, Umut Enerji’nin toplam dönen varlıklar değeri 31.12.2022 itibariyle 195.660.994 TL’dir. Dimple Energy Limited’in ise toplam değeri 14.754.548 TL’dir. Ancak gerçeğe uygun değeri 16.121.207 TL olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durumda yapılan konsolidasyon sonucu toplam dönen varlıklar 211.782.202 TL olarak sisteme işlenmiştir.

Duran varlıklar kısmında ise Umut Enerji kayıtlarına 41.217.013 TL işlenirken Dimple Energy Limited GUD öncesinde 1.046.820 TL, GUD sonrası için ise 974.555 TL işlenmiştir. Bu kısımda finansal tablonun doğru bilgiyi aktarması için yapılan eliminasyonlar işlenmiştir. Tez içerisinde daha önce de örneklerle açıkladığımız şerefiye kalemi deftere 14.127.182 TL borç eliminasyonu olarak işlenmiştir. Ayrıca finansal yatırımlardaki 10.000.000 TL de finansal tablonun içerisinde yer alır ancak bu yatırım ilgili şirket üzerinde yapıldığı için bu kalem de alacak eliminasyon olarak kayıtlara geçmiştir. Dolayısıyla toplam duran varlıklar konsolide sütunda 46.318.750 TL olarak işlenmiştir.

Bu kayıtları göz önüne alarak toplam varlıkları incelediğimizde Umut Enerji’nin kaydı 236.878.007 TL olarak, Dimple Energy Limited ise GUD öncesi 15.801.368 TL, GUD sonrası ise 17.095.763 TL olarak kayıtlara geçerken yukarıda bahsi geçen borç ve alacak eliminasyonlarının yapılmasıyla birlikte konsolidasyon gerçekleşir ve konsolide toplam varlık değeri 258.100.952 TL olarak duyurulur.

Kaynaklar kısmına geldiğimizde ise kısa vadeli yükümlülükler, uzun vadeli yükümlülükler ve son olarak da özkaynakları görmekteyiz. Tablo 6.5’e bakarak kısa vadeli yükümlülüklerin Umut Enerji A.Ş. için 55.077.853 TL olduğunu, Dimple Energy Limited GUD öncesi için 27.191.904 TL ancak GUD sonrası için ise 28.486.299 TL olduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak GUD sonrası ve Umut Enerji A.Ş. toplamının bize konsolide sonucu vermesini beklemekteyiz. Bu da 83.564.152 TL olarak sisteme işlenmektedir. Uzun vadeli yükümlülükler geldiğimizde bu kalemde yalnız Umut Enerji A.Ş.’nin kaydı bulunmaktadır. Dolayısıyla toplam tutar Umut Enerji A.Ş. ile aynı olarak 841.620 TL olarak

işlenmiştir. Sonuç olarak toplam yükümlülükler Umut Enerji A.Ş. için 55.919.473 TL, GUD sonrası Dimple Energy Limited için 28.486.299 TL olarak işleme alınmıştır ve konsolidasyon sonucu da 84.405.772 TL'dir.

Özkaynaklar kısmında, Umut A.Ş. için girilen değer 180.958.535 TL, Dimple Energy Limited GUD öncesi ve sonrası için aynı değer olan 11.390.537 TL'yi görmekteyiz. Ancak burada önemli olan bir nokta ödenmiş sermaye kaleminin 8.049.618 TL borç alacak olarak, geçmiş yıllar kar / zararları kaleminin ise 12.176.800 TL olarak işlenmesidir. Bu durumda yapılan hesaplamalar sonucunda konsolide değer 173.695.180 TL olarak tabloya işlenmiştir.

Böylece toplam kaynaklar için Umut Enerji A.Ş. tarafına 236.878.008 TL işlenirken 15.801.368 TL GUD öncesi değer olarak Dimple Energy Limited tarafına işlenmiştir. Ancak konsolidasyon sırasında kullanılacak değer (GUD sonrası) 17.095.762 TL olarak tabloya kaydedilmiştir. Bu değerlere ek olarak eliminasyonlar yapıldığında konsolide değer olan 258.100.952 TL'ye ulaşılmıştır. Bu durumda varlıklar ve kaynakların birbirine eş olduğunu gözlemlemekteyiz.

Tablo 18

Umut Enerji özet konsolide bilanço

	UMUT ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY LTD GUD	ELİMİNASYON	KONSOLİDE BİLANÇO
Bağlı Ortaklıklar	10.000.000	0	-10.000.000	0
Diğer Varlıklar	226.878.007	17.095.763		243.973.770
Şerefiye			14.127.182	14.127.182
Toplam	236.878.007	17.095.763	4.127.182	258.100.952
Borçlar	55.919.473	28.486.299		84.405.772
Özsermaye	180.958.535	-11.390.537	4.127.182	173.695.180
Toplam	236.878.008	17.095.763	4.127.182	258.100.952

Özetleyecek olursak, Umut Enerji, Finansal Yatırım amacıyla varlıklarında tuttuğu 10 milyon TL karşılığı Dimple Energy'yi satın almıştır. Buna karşılık konsolidasyon sürecinde Dimple Energy'nin raporlama para birimi TL olması akabinde netleşen geçmiş yıllar zararı ve ödenmiş sermayesi arasında kalan fark ve Bağlı Ortaklıklar bakiyesinin toplamı Şerefiye olarak belirtilmiştir.

Yukarıda incelenen konsolide finansal tablo, Umut Enerji Üretim A.Ş. ile Dimple Energy Limited'in birleşmesi sonucunda elde edilen varlık ve kaynakları detaylı bir şekilde incelemektedir. Toplam varlıklar, duran varlıklar, kaynaklar ve özkaynaklar incelenerek, elimine edilen kalemler ve konsolidasyon süreci adım adım açıklanmıştır. Bu süreçte, elimine edilen borçlar ve alacakla dikkate alınarak konsolide değerler elde edilmiş, sonuç olarak konsolide toplam varlık ve kaynaklar belirlenmiştir.

Tablo 19

Kar veya zarar tablosu (TL)

TL	UMUT ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY LTD (GUD ÖNCESİ)	DIMPLE ENERGY LIMITED (GUD)	ELİMİNASYON		UMUT ENERJİ GRUBU KONSOLİDE TABLOSU
				BORÇ ELİMİNASYON	ALACAK ELİMİNASYON	
Hasılat	315.321.409	10.368.452	10.368.452			325.689.861
Satışların Maliyeti	-183.409.431	-3.491.399	-3.491.399			-186.900.830
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)	131.911.978	6.877.053	6.877.053			138.789.031
BRÜT KAR / (ZARAR)	131.911.978	6.877.053	6.877.053			138.789.031
Genel Yönetim Giderleri	-30.356.025	-	-12.233.021			-42.589.046
Pazarlama Giderleri	-20.039.919	0	0			-20.039.919
Araştırma ve Geliştirme Giderleri	-3.168.594	0	0			-3.168.594
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	4.739.720	212.980	212.980			4.952.700
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	-5.535.898	-40.493	-40.493			-5.576.391
ESAS FAALİYET KARI / (ZARARI)	77.551.262	-5.183.481	-5.183.481			72.367.781
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	13.959					13.959
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler	-670					-670
FİNANSMAN GELİRİ / (GİDERİ)	77.564.551	-5.183.481	-5.183.481			72.381.070
ÖNCESİ FAALİYET KARI / (ZARARI)						
Finansman Gelirleri	11.604.484	0	0			11.604.484
Finansman Giderleri (-)	-29.354.154	-1.249.809	-1.249.809			-30.603.963
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ	59.814.881	-6.433.290	-6.433.290			53.381.591
ÖNCESİ KARI / (ZARARI)						
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir / (Gideri)	-1.568.840	0	0			-1.568.840
Dönem Vergi (Gideri) / Geliri	-1.578.047	0	0			-1.578.047
Ertelenmiş Vergi (Gideri) / Geliri	9.207	0	0			9.207
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM	58.246.041	-6.433.290	-6.433.290			51.812.751
KARI / (ZARARI)						
DÖNEM KARI / (ZARARI)	58.246.041	-6.433.290	-6.433.290			51.812.751

Kar ve zarar tablosu şirketlerin gelir ve gider durumlarına bakarak bir öngörü edinmemizi sağlamaktadır. Yukarıdaki tabloda hem Umut Enerji A.Ş.’nin hem de Dimple Energy Limited’in finansal durumları göz önüne getirilmiştir ve ardından GUD hesaplamasına göre yukarıdaki gibi GUD sütununa işlenmiştir. Bütün bunların ardından grup şirketleri için önemli olan nokta ortaya çıkmaktadır, konsolide değerler sütunu.

Yukarıda kar ve zarar kalemlerinin detayları yer almaktadır. Bu tablonun şirketlerin finansal durumlarını kavramada önemli bir yeri vardır.

Bu detaylı inceleme sırasında; ticari faaliyetlerden edinilen brüt kar/zarar, esas faaliyet kar /zararı, finansman geliri/gideri öncesi faaliyet karı/zararı sürdürülen faaliyetler vergi öncesi karı/zararı, sürdürülen faaliyetler dönem karı/zararı, durdurulan faaliyetler dönem karı/zararı kalemleri alt kalemlerini içerecek şekilde incelenmiştir. İş bu tabloya göre yapılan konsolidasyon sonucunda; ticari faaliyetlerden edinilen brüt karı 138.789.031 TL, esas faaliyet karı 72.367.781 TL, finansman geliri/gideri öncesi faaliyet karı 72.381.070 TL, sürdürülen faaliyetler vergi öncesi karı 53.381.591 TL, sürdürülen faaliyetler dönem karı 51.812.751 TL, durdurulan faaliyetler dönem karı 0 olarak işlenmiştir.

Tablodan da görüleceği üzere kar ve zararların toplanması ve çıkarılması sonucunda dönem karına ulaşılmıştır. Konsolidasyon sonucu ortaya çıkan dönem karı 51.812.751 TL olarak kayıtlara geçmektedir. Bu değerlerin incelenmesi ve raporların hazırlanması sonucunda finansal okur yazarlar, yatırımcılar şirket hakkında bilgiler edinebilir ve şirketin değeri hakkında yorumlarda bulunabilirler. Bu noktada konsolide bir tablo oluşturmak grup şirketler için önemlidir. Çünkü oluşturulan konsolide tablo, hem finansal okur yazarlar için birçok alt şirketin tek bir tabloda göz önüne serilmesiyle incelemede kolaylık sağlayacak, hem de birim para değerlerinin uyumsuzluğu, aynı kalemin birden fazla kez farklı isimlerle yer alması gibi sorunları ortadan kaldırdığı için daha anlaşılabilir olacaktır.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

Yirminci yüzyıl savaşlar ve ekonomik krizlerle dolu olsa da yeni yerler ve yeni icatlar, ülkeleri ve bölgeleri birbirine bağladı. Küreselleşme, ulaşım ve nakliye maliyetlerinin düşmesiyle birlikte hızlanmıştır. Daha kolay iletişim ve ulaşım, şirketlerin daha fazla alana açılmasını sağladı. Şirketler, uluslararası ticaretin artmasıyla birlikte sadece kendi bölgelerinde değil, aynı zamanda dünya çapında rekabet etmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle, bazı işletmeler birleşme kararı aldı ve sektörde daha güçlü bir yapı oluşturdu. Bu karar da ana şirketin çeşitli yerlerde bağlı ortaklıklarının olduğu bir yapıya yol açmıştır.

Bu noktada, TMS ve TFRS gibi standartlar, şirketlerin karşılıklı iştirakleri göz önünde bulundurularak hazırlanan konsolide finansal tabloların kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu tablolar, farklı finansal tabloların karmaşıklığını ortadan kaldırması ve şirketler arasındaki finansal ilişkileri açıklaması finansal okur yazarların, yatırımcıların şirket hakkında fikir edinmelerini kolaylaştırmaktadır. Konsolidasyon hem grup içinde hem de dışarıdaki incelemeler için açık ve anlaşılır bir mali tablo oluşturmayı amaçlar. Bu nedenle, finansal bilgi kullanıcılarına doğru ve güvenilir bilgiler sağlamak adına önemli bir rol oynar.

Konsolidasyon, 1976'da UMS 3'ün oluşturulmasıyla başlamış, daha sonra UMS 27 ve UMS 28 gibi standartlar yayınlanmıştır. Grup şirketlerinin konsolide tablo hazırlama süreci gönüllü olup, 2005'te IASC halka açık şirketler için konsolide tablo hazırlamayı zorunlu kılmıştır. Türkiye'deki şirketler tarafından oluşturulan konsolide finansal tablolar, Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve SPK'nın belirlediği ilkeler çerçevesinde hazırlanmaktadır.

Konsolidasyonun zorunlu bir süreç olmasının sonucunda bazı temel kavramlar ortaya çıkmıştır. Bunlar bölüm ikide açıkça örneklerle belirtilmiştir. Ancak burada özellikle tekrar

değnilmesi gereken şerefiye ve eliminasyon konularıdır. Bu noktada söylenmesi gerekiyor ki şerefiye konsolide tabloların oluşturulmasında oldukça önemlidir. Tablo 1’deki örnekte şerefiyenin hesaplanması gösterilmektedir. Bir birleşmenin ardından ödenen tutar ve gerçeğe uygun değer arasındaki farkı göstermesi finansal tabloların şeffaflığı ve güvenirliliği açısından oldukça önemlidir. Bir diğer konu ise eliminasyondur. Bu noktada bir iştirakin ana şirkete bağlanması sırasında yapılacak konsolidasyonda bir gider/gelirin farklı kalemlerde tekrar yazılması sonucunda oluşabilecek karışıklıkların önüne geçmek için eliminasyonlar yapılmalı ve bu eliminasyonlar notlarda belirtilmelidir. Bu konuya ilişkin örnek Tablo 3’te detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Finansal tablolar, işletmelerin mali durumlarını belgelemek ve sunmak için önemli araçlardır. Bu tablolar, belli periyotlarda hazırlanarak şirketin mali performansı hakkında şeffaf ve düzenli bir görüntü sunar. Ancak, bu tablolar farklı ülkelerde farklı muhasebe standartlarına tabi olabilir, bu durum ise uluslararası yatırımcılar için karar verme sürecini zorlaştırabilir. Bu farklılıkların azaltılması ve finansal bilgiye erişimin kolaylaştırılması adına Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından Uluslararası Finansal Raporlama Standartları geliştirilmiştir.

Bu standartlar, finansal tablolar arasındaki farklılıkları en aza indirerek, finansal bilgi kullanıcılarının daha anlaşılır ve karşılaştırılabilir bilgilere ulaşmalarını hedefler. Ülkelerin kendi muhasebe örgütlerinin uluslararası standartlara uyum sağlamaları, yerel düzenleyicilerin bu konudaki gelişmeleri takip etmeleri ve desteklemeleri gerekmektedir. Bu çalışmalar, uluslararası düzeyde finansal tabloların oluşturulmasını ve küresel finansal bilgi kullanıcılarının farklı coğrafyalardan gelen işletmeleri daha rahat bir şekilde karşılaştırmalarını hedefler.

Temelde, finansal tabloların hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken ana hususlar, uluslararası uyumluluğa dikkat etmek, standartları geliştirirken uyumluluğu sağlamak, denetim kuruluşlarının standartlara uygunluğunu güvence altına almak ve küresel düzeyde işletmelerin karşılaştırılabilirliklerini artırmak için bağımsız denetim kuruluşlarına destek

vermek şeklinde sıralanabilir. Bu adımlar, küresel bir finansal dil oluşturarak, küresel düzeyde ekonomik karar alma süreçlerini desteklemeyi ve hızlandırmayı amaçlar.

Finansal tabloların sağlam ve güvenilir bir şekilde sunulması için belirli temel varsayımlar dikkate alınması çok önemlidir. Bu varsayımlar, finansal tabloların doğru bir şekilde yansıtılmasını sağlamak için kullanılan muhasebe politikalarının temelini oluşturur.

İşletmenin sürekliliği veya devamlılık ilkesi, bu temel varsayımlardandır. Bu varsayım, şirketin gelecekte de faaliyet göstermeye devam edeceği ve bu süreçte finansal tabloların hazırlandığı varsayımını içerir. Bunun dışında finansal tabloların doğruyu en net şekilde yansıtması için birçok ilke vardır. Bu ilkelerden 3.1.Finansal Tablolara İlişkin Temel Açıklamalar kısmında detaylıca bahsedilmiştir.

Finansal tablolar, belirli bir dönemi kapsar ve işletmenin mali durumunu düzenli olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu dönem genellikle bir yıllık bir süreyi kapsar ve düzenli aralıklarla finansal raporlar sunulmaktadır. Bu tablolar hazırlanırken dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur da gerçeğe uygun değerlerin finansal tabloların varlıkların ve borçların ne kadar değerli olduğunu göstermesi için kullanılmasıdır. Bu değerlendirme biçimi varlıkların ve borçların değerlendirilmesi için adil değerler (örneğin, gerçekleştirme değerleri, satın alma değerleri veya piyasa değerleri) olarak kullanılmaktadır. Finansal tablolar, bu temel varsayımların birleştirilmesi yoluyla karşılaştırılabilir, güvenilir ve anlamlı bir şekilde yatırımcılara, kredi verenlere ve diğer ilgili paydaşlara sunulur. Bu nedenle, bu varsayımların finansal raporlama sürecinde doğru bir şekilde uygulanması, şeffaf ve güvenilir finansal tabloların oluşturulmasını garanti eder.

Dahası, konsolidasyonun birden farklı yöntemi vardır. Kısa vadede Gerçeğe Uygun Değer yöntemi, kısa-orta vadede Özkaynak yöntemi ve uzun vadede ise tam konsolidasyon yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemler hakkındaki detaylara Tablo 5'te değinilmiştir. Ayrıca yöntemlerin detaylı örnekleri ve açıklamaları da yine 3.2 başlığında yer almaktadır. Bu örnekler tezin dayandığı temel kavramların daha iyi anlaşılması için yardımcı olmaktadır.

Konsolidasyonun tarihinden ve yöntemlerinden yukarıda bahsettik. Bu tarih ve yöntemler geliştirilirken süreçte önemli bir yeri olan standart ve kurumlar da vardır. Türkiye’deki en önemli diyebileceğimiz standart Türkiye Finansal Raporlama Standardı ‘dır. Bu standartlar oldukça geniş açıklamalara yer vermektedir. Bu standartlardan TFRS 3 birleşmelerin muhasebeleştirilmesi hakkında önemli noktalara dokunmaktadır ve detaylı açıklamaları vardır. TFRS 10 bir veya daha fazla işletmeyi kontrolü altında tutan bir işletmenin konsolide finansal tablo hazırlamasını zorunlu hale getirmek, kontrol ilkesine açıklık getirmek, kontrol ilkesinin uygulanmasına bağlı olarak yatırım yapılan işletmeyi konsolide edip etmeyeceğini belirlemek, konsolide finansal tabloların hazırlanmasında uygulanması gereken muhasebe ilkelerini düzenlemek ve yatırım işletmesinin tanımını yapmakla beraber konsolide edilmesine ilişkin ilkeleri belirlemektir. TFRS 11 ise müşterek anlaşmalara dahil olan tarafların finansal tablolarını oluşturmaları sırasında uyulması gereken ilkeleri düzenlenmesine ilişkin düzenlemeleri içerir. TFRS 12 ana ortaklığın diğer işletmelerdeki payların niteliğini, riskini, işletme finansal durumlarına finansal performansına ve nakit akışına etkilerini açıklamasını zorunlu hale getirmektedir. TFRS 21 şirketlerin yabancı para birimiyle işlem yapmasını düzenlemektedir. TFRS 28, iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesi durumunda özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin hükümleri ortaya koymak amacıyla uygulanmaktadır. Bunlar TFRS’nin konsolidasyon için önem arz eden maddeleridir ve bu maddeler başlık 3.4’te detaylandırılmıştır. TFRS dışında ise Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kurulu, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDDK ve TMS gibi kurumların konsolidasyonla ilgili birçok düzenlemesi bulunmaktadır.

Son olarak gösterilen örnekten de yola çıkarak açıklık getirilmek istenen yabancı bir iştirak edinme sırasında, sürecinde ve sonrasındaki durumun finansal tablolara yansıma sürecidir. İlk olarak şirketin borç, alacak durumunu belirten ve şerefliyi gösteren tablosu hazırlanmıştır. Satın alma sürecini finansal olarak adilce değerlendirebilmek için gerçeğe uygun değer tablosu oluşturulmuştur. Bu tablonun detaylı halini de örnek içerisinde bulabiliriz. Ayrıca bu tablo yapılırken kullanılan kur da tablonun hemen altına finansal sonuçları etkileme durumu açısından bir karışıklık yaratmaması için eklenmiştir. Daha

sonrasında şirketin finansal durumunu ayrıntılı incelenmesi yapılmıştır. Bu durumda eliminasyon konusunun örneklerini görmekteyiz. Bu eliminasyonlar sonucunda da konsolide tablonun nasıl bir görüntüsü olduğu de yine örnek içerisinde tabloyla açıklanmıştır. Ardından hem ana şirketin hem de iştirakin bilgilerini kapsayan ve konsolide eden kar zarar tablosuyla devam etmekteyiz.

Sonuç olarak bu tezden ve özellikle bu örnekten anlaşılacağı üzere grup şirketler bir verinin birden fazla kez tabloda görünerek finansal incelemelerde karışıklık yaratmaması için konsolide finansal tablolar kullanmalıdır. Tez içerisinde de başlıklar altında açıkladığımız gibi bu tablolar oluşturulurken birden fazla standart ve kurum düzenlemesi göz önüne alınmalıdır. Bu önemli standartlar tabloların daha anlaşılabilir, şeffaf ve doğru olmasını sağlamaktadır. Bu amaçla hazırlanan düzenlemeler takip edildiği taktirde örnekte de belirtildiği üzere oldukça açık, net ve anlaşılabilir finansal tablolara ulaşmak mümkündür. Bu tablolar sayesinde de yatırımcılar, bankalar, kurum ve kuruluşlar şirket hakkında detaylı bilgiye ulaşabilir ve finansal durumu hakkında bilgi edinebilir.

Son olarak, bu tez grup şirketlerin finansal durumunu anlaşılabilir kılmakta oldukça önemli bir yere sahip olan konsolidasyon konusunda detaylı açıklamalar ve örnekleri içermektedir.

KAYNAKÇA

- 233 sayılı *Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* (1984).
233(md. 2/f.6.), 296. Erişim Adresi:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/4.5.233.pdf>
- Akgül, B. (2005). “Maddi olmayan duran varlıkların itfasına İlişkin IAS 38 ile IFRS 3 Standardı’nda yer alan düzenlemeler ve Türk Vergi Mevzuatıyla karşılaştırılması.” *Muhasebe Ve Finansman Dergisi* (25), 41-45. Erişim Adresi:
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/425803>
- Akgün, A. İ. (2009). “Türkiye’de finansal raporlama standartları açısından varlıklarda değer düşüklüğü ve şerefiyenin incelenmesi.” *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(18), 1-34. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/251922>
- Akman, N. (2009). Finansal açıklama üzerinde kültürün etkisi: UFRS öncesi ve sonrası. Doktora Tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Arsoy, A. P. (2016). “Konsolide finansal tablolar standardına göre edinim tarihindeki konsolidasyon prosedürleri.” *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (69), 25-40
<https://doi.org/10.25095/mufad.396656>
- Aslan, Ü. (2014). “Konsolidasyon teorileri ve finansal raporlara olan etkileri”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 16(4),77-98.
- Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu, (2006) *Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ*. Erişim Adresi:
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/11/20061108-9.htm>
- Berger, A.N, Demsetz, R.S ve Strahan, P.E. (1999). “The consolidation of the financial services industry: Causes, consequences, and implications for the future”. *Washington: Journal of Banking / Finance*. 23(2-4), 135-194,
[https://doi.org/10.1016/s0378-4266\(98\)00125-3](https://doi.org/10.1016/s0378-4266(98)00125-3)

- Cîrstea, A. (2014). “The need for public sector consolidated financial statements”. *Procedia Economics and Finance*, 15 s. 1292-1293, Erişim Adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567114005905>
- Claret, M, Cantoria, F. (2011) “Consolidation of foreign subsidiaries: Revisiting SFAS 52”. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 15(2), 45-54, Retrieved From: <https://www.researchgate.net/publication/309764139>
- Cobb, H. (1942) *Consolidation of foreign subsidiaries, Committee on Consolidations and Reorganizations*, 275
- Deams, H. (1977). “What is a holding company? The holding company and cooperate company”, *Leiden: Springer*, 2-4. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-4056-0_6
- Demir, V. ve Bahadır, O. (2009). *TFRS/UFRS kapsamında işletme birleşmeleri ve konsolidasyon (açıklamalar ve uygulamalar)* Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Demir, V. ve Bahadır, O. (2021). *Açıklamalı ve uygulamalı Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)*. İSMMO Yayınları, İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Muşavirler Odası.
- Erdem, B., Gürbüz, G. (2020). “Tfrs-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı’na göre kontrol gücündeki değişimin ampirik analizi: Borsa İstanbul’da işlem gören holding şirketleri üzerine bir uygulama.” *Beykoz Akademi Dergisi*, 8(1), 208-222 <https://doi.org/10.14514/byk.m.26515393.2020.8/1.208-222>
- Erol, M., Aslan, M. (2017). “Uluslararası muhasebe ve denetim standartlarının gelişmesi.” *Muhasebe Ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi* (12), 55-86. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319836>
- Haftacı, V., Kılınç, Y. (2013). “KOBİ TFRS’lere göre konsolide finansal tabloların düzenlenmesi.” *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (25), 75-96 Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/251867>
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, (2019) *TMS 21 Kur Değişim Etkileri*. Erişim: 15 Ocak 2019,

https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2021.pdf

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2018). *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri*. Erişim: 19 Aralık 2017,
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_3_2018.pdf

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2018). *TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar* Erişim: 19 Aralık 2017,
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_10_2018.pdf

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2014). *TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar*. Erişim: 12 Kasım 2014,
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_11_2018.pdf

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2018). *TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar*. Erişim: 19 Aralık 2017,
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_12_2018.pdf

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2018). *TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar*. Erişim: 19 Aralık 2017,
[kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/Türkiye%20Muhasebe%20Standartları/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_28_2018.pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/Türkiye%20Muhasebe%20Standartları/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_28_2018.pdf)

Kaya, İ. (2003). “FASB-IASB Anlaşması ve global finansal muhasebe standartlarına doğru.” *Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu (6), İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası*. Erişim Adresi:

https://archive.ismmmo.org.tr/docs/SEMPOZYUMLAR/SEMPOZYUM_06/4Oturum/IdilKaya.pdf

- Matvos, G., Ostrovsky, M. (2008). “Cross-ownership, returns, and voting in mergers”. *Journal of Financial Economics*, 89(3), s. 391-403. Erişim Adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304405X08001013>
- Mert, H. (2018). Holding ve grup şirketlerinde finansal tabloların konsolidasyonu ve bir uygulama. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. 12-58. İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
- Milojević, I., Vukoje, A., Mihajlovic, M. (2013). “Accounting consolidation of the balance by the acquisition method.” *Economic of Agriculture*, 60 (2), 237-252. Retrieved From:: <https://www.ea.bg.ac.rs/index.php/EA/article/view/458>
- Newby, S. (2006). Consolidation Accounting: A history of the development of financial reporting standard FRS-37 and sector-neutral consolidation accounting for crown financial reporting by the New Zealand Government. *University of Canterbury*. Retrieved From: <https://ir.canterbury.ac.nz/server/api/core/bitstreams/2e3d7221-796b-466d-ab25-84e1cb0a048b/content>
- Nobes, C. (2006). “The survival of international differences under IFRS: towards a research agenda.” *Accounting and Business Research*, 36 (3), 233-245. <https://doi.org/10.1080/00014788.2006.9730023>
- Sağlam, N. (1998). “Banka mali tablolarının konsolidasyonu ve Oyak Bank A.ř.’de bir uygulama.” *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 14(1), 179-215. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/825318>
- Sarquis, R., Santos, A. (2018). “Process of change in the standard: The Issuance of IFRS 11. Impacts of the elimination of the proportionate consolidation on itaúsa financial statements.” *Universidade de São Paulo, Faculdade de Economia, Administração e Contabilidade*. 29 (77), 213-228 <https://doi.org/10.1590/1808-057x201804470>
- Sermaye Piyasası Kanunu. (2013). *Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar* Tebliği. Erişim Adresi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18477&mevzuatTur=Teblig&mevzuatTertip=5>

Şeker, Y. (2020). “Karşılıklı iştirak durumunda konsolidasyon”. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, (63), 58-60. <https://doi.org/10.26650/med.739490>

Temiz, H., Güleç, Ö. F., Öztürk, E. (2019). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları çerçevesinde konsolidasyon kavramının gelişimi ve konsolidasyon teorileri.” 4. *Uluslararası Muhasebe Finans ve Denetim Konferansı*, 225-245 Erişim Adresi: <http://acikerisim.kirklareli.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.11857/1320?show=full>

Toramanoglu, N. A. (2016). Şirketler topluluğunda konsolidasyon: Muhasebe ve finansal raporlama standartları açısından değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. 15-45. Işık Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Türk Ticaret Kanunu. (2011). Türkiye. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6102.pdf>

Üçoğlu, D., Fırat, F. (2019). “TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı kapsamında grup içi satışlarla ilgili yapılan eliminasyon işlemlerinin ertelenmiş vergi etkileri”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 19(57), 83-104. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1869640>

Yalçın, Z. (2020). “TFRS 10 Standardı konsolide finansal tablolar: bir uygulama örneği.” *İzmir YMMO Dergisi* 2(2), 71-84.

Yücel, G. (2023). Kapsamlı UFRS eğitimi. *İstanbul: Deloitte Academy*. Erişim Adresi: <https://www.deloitteacademy.com.tr/Seminars/229>